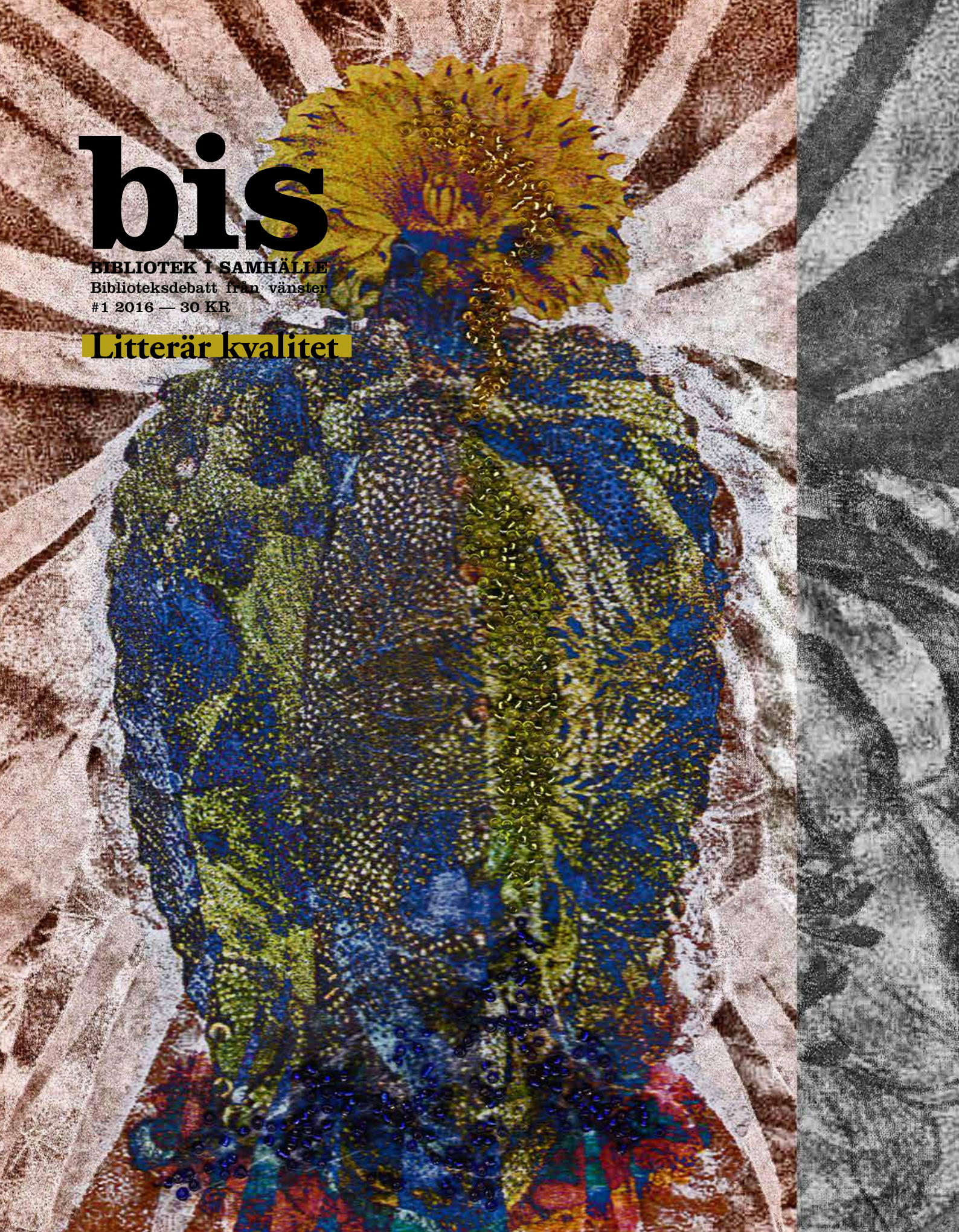

bis

BIBLIOTEK I SAMHÄLLE
Biblioteksdebatt från vänster
#1 2016 — 30 KR

Litterär kvalitet

bis

Tidskriften ges ut av föreningen Bibliotek i Samhälle (BiS) och utkommer med fyra nummer per år. Artiklar i *bis* publiceras i efterhand som pdf-filer på BiS webbplats enligt Creative Commons Erkännande-Dela lika (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0>) – om inget annat avtalats.

Utgivningen sker med ekonomiskt stöd av Kulturrådet.

Besök oss på webben

Hemsida: <http://foreningenbis.com>

Twitter: @foreningenbis

Facebook: <http://facebook.com/foreningenbis>

Kontakt

tidskriftenbis@gmail.com

Medlemskap och prenumeration

Medlemskap i BiS gäller i ett år och inkluderar prenumeration på tidskriften *bis* (fyra nummer).

- Ordinarie medlemskap: 250 kr
- Medlemskap för student, pensionär eller person utan full inkomst: 160 kr
- Stödmedlemskap: 500 kr
- Endast prenumeration: 160 kr
- Institutioner samt prenumerationer utlandet: 300 kr

Föreningens postgiro: 33 53 16-6.

Tryck

Ale Tryckteam AB

ISSN

0345-1135

Ansvarig utgivare

Lennart Wettmark

Redaktörer för detta nummer

Tobias Willstedt & Charlotte Högberg

Redaktionsgrupp

Andrea Hofmann, Charlotte Högberg, Balsam Karam, Stellan Klint, Eleonor Pavlov, Martin Persson & Tobias Willstedt

Bildredaktör & omslag

Balsam Karam

Grafisk form

Linus Mannervik

2016 – I

Litterär kvalitet

7. Bibliotekarier, BiS och litterär kvalitet
8. Flera värden samspelar när litteraturen bedöms
10. Moderniserade normer – lektörsomdömen 1928 och 2013
14. Mediestrategiskt arbete, normerande dokument och litterär kvalitet
17. BiS och Valfrid Palmgren
20. En historieskrivning av högt värde
32. Kommersialismens negativa verkningar

Vad är litterär kvalitet? Om du är en bibliotekarie som jobbar med skönlitteratur har du nog en uppfattning om det, även om du kanske skulle ha svårt att redogöra för den med ord. Inför det här numret tog vi vår utgångspunkt i kvalitetsbegreppet. På de kommande sidorna försöker vi att närma oss litterär kvalitet från flera perspektiv. Begreppet är omstritt men förekommer i många sammanhang – inte minst bibliotekens styrdokument.

Litteraturen tillskrivs värde genom olika handlingar, där stil och form bara är några av de värden som spelar in. Forskningen visar att bedömningar av litteratur även till stor del följer förväntningar som förlagsmaterial bygger upp redan innan böckerna har släppts. I lektörsomdömen från BTJ lever stereotyper kvar och ställer frågor om urval på sin spets. Samtidigt låter vi på biblioteken i allt högre grad BTJ, Elib och stora förlag påverka vilka titlar som köps in. Det är tydligt att de inköp biblioteken gör, och den uppfattning vi har om litterär kvalitet, styrs av strukturer i samhället. Och hur de strukturerna ser ut idag är något som vi har försökt syna i detta 2016 års första nummer av *bis*.

Tobias Willstedt och Charlotte Högberg, redaktörer

Medverkande i detta nummer

Per Hjalmarson. Arbetar som bibliotekarie på Backa bibliotek i Göteborg. Han har tidigare skrivit och debatterat om så kallade Meröppna bibliotek i *Biblioteksbladet* nr 10 och 12.

Charlotte Högberg. Bibliotekarie och journalist, bosatt i Lund.

Emil Johansson. Bibliotekarie och översättare.

Balsam Karam. Barnbibliotekarie bosatt i Rinkeby.

Stellan Klint, sjukhusbibliotekarie, Malmö/Lund.

Lena Lundgren var tidigare utvecklingsledare vid Regionbibliotek Stockholm och har tillsammans med Mats Myrstener och Kerstin E. Wallin skrivit boken

Böcker bibliotek bildning – Valfrid Palmgrens liv och verk (2015).

Sebastian Lönnlöv är författare, litteraturkritiker och bibliotekarie i Botkyrka.

Mats Myrstener. Bibliotekarie och forskare. Han har tidigare publicerat två böcker om Stockholms stadsbiblioteks historia, och är medförfattare till boken

Böcker, bibliotek, bildning – Valfrid Palmgren Munch-Petersens liv och verk.

Martin Persson. Bibliotekarie och blivande doktorand i biblioteks- och informationsvetenskap. Bor i Malmö.

Tobias Willstedt. Bibliotekarie bosatt i Alby.

Illustration: Balsam Karam.

Bibliotekarie misshandlad av biblioteksbesökare

I början av januari blev en bibliotekarie så svårt misshandlad av en 14-årig pojke i Öxnehaga i Husqvarna att hon fick föras till sjukhus. Efter händelsen uttryckte personalen, enligt Jnytt.se, en oro för att samma sak ska inträffa igen då biblioteket även tidigare hade haft problem med stökighet och skadegörelse. Åtgärder kommunen uppgav att de skulle införa efter misshandeln var ökad bemanning, larmutrustning på biblioteket och utbildning för personalen om agerande i hotfulla situationer. Även samarbete med skola och socialtjänstens fältassistenter ska öka. Enligt Sveriges Radio ska även fler

poliser sättas in i området. Fackförbundet Vision, som företräder många av bibliotekarierna på arbetsplatsen, uppgav att de skulle besöka biblioteket för att se hur personalen mår. "Läget är oroligt och vi vet att det är tufft för bibliotekarierna", sade huvudskyddsombudet Maria Carlsson från Vision till p4 Jönköping.

Misshandeln väckte liv i biblioteksdebatt

Några dagar efter misshandeln i Husqvarna publicerades en ledare i *Svenska Dagbladet* där Maria Ludvigsson bland annat skrev:

"stökiga tonårgäng, bråk, hot och trakasserier har ökat i förekomst under en längre tid på våra bibliotek. Sådant kan bara fortgå och växa om ingen vuxen auktoritet säger nej, förhindrar och villkorar tillgång till biblioteken med rimligt uppförande. Alla andra verkar klara av att vistas i miljöer som kräver allmänt hyfs, varför skulle inte de unga våldsverkarna klara detsamma? Och framför allt: Har någon ens ställt de kraven?"

Hon refererade också till den debatt om "tysthetsnormen" som rådde förra året, och påstod att Niclas Lindberg, generalsekreterare för Svensk biblioteksförning, bara skulle anse att det är "tysthetsnormen" det är fel på. "Väld, bråk och gapiga odågor ska alltså vara normbildande, och den som önskar lugna och trygga bibliotek göra sig icke besvär", skriver Maria Ludvigsson. Ledaren delades på Facebooksidan för Nationell biblioteksstrategi och där uttryckte flera bibliotekarier hård kritik mot innehållet och hur hon "pådyvlar" Niclas Lindberg åsikter. Han reagerade även själv och länkade till sina sanna åsikter i frågan (<https://peterals.wordpress.com/2015/06/15/om-de-senaste-dagarnas-debatt-niclas-lindberg/>). Men bibliotekarier började även diskutera hur de brottas med denna typ av problem på sina arbetsplatser.

Har du upplevt hotfulla situationer för personal eller användare inom biblioteksverksamheten eller har din arbetsplats jobbat aktivt på något sätt för att öka tryggheten för användare och personal? Har du några tankar kring dessa frågor som du vill dela med dig av? Skriv gärna texter eller bidra med bilder till kommande nummer av *bis*. Skicka ditt bidrag till tidskriftenbis@gmail.com.

Författar- initiativ för att stötta ungas läsning och brittiska bibliotek

På grund av nedskärningar för skolor och bibliotek i Storbritannien finns en risk att författarbesöken uteblir. Det är något som författaren Alexia Casale vill råda bot på. Hon har startat *YA Shot festival and programme* där skolor och bibliotek kan anmäla sig för att bli matchade med barnboks- och young adult-författare. Varje författare genomför ett evenemang på en skola eller ett bibliotek utan att ta betalt och deltar även i en litteraturfestival som ska äga rum på olika platser i landet varje år. Alexia Casale menar att författare ofta blir ombedda att göra saker gratis, men att hon aldrig hört någon författare mistycka att uppföra sig för att stötta bibliotek. "Public libraries are a lifeline: they provide a gateway to our society's resources on an equal basis. Without them, those most in need are further marginalised and disadvantaged", skriver hon i *The Guardian*. Läs mer på yashot.wordpress.com.

Foto: Emil Johansson

”Det är oerhört viktigt att få möta litteratur på sitt eget modersmål, och att få göra det som nyanländ. Sen är ju också biblioteken en plats som är öppen för alla så det är av allra största betydelse tycker jag.”

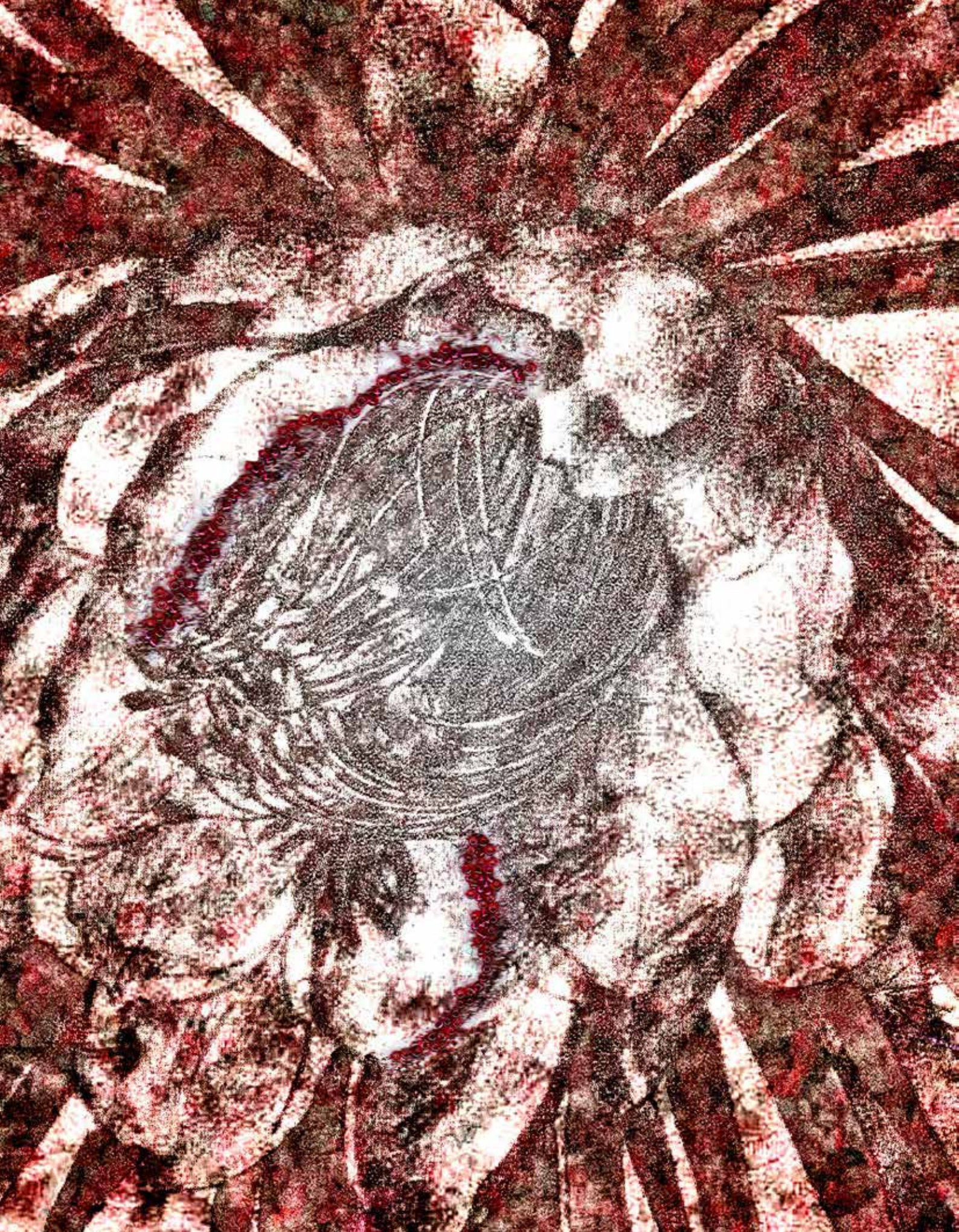
Margaretha Lindh, chef för Internationella biblioteket i Stockholm, uttrycker sin glädje för Sveriges Radio efter att biblioteket fått 100 000 kronor i extra anslag för att köpa in arabisk-språkig litteratur.

bis söker redaktionsmedlemmar!

Nu söker vi fler som vill engagera sig i redaktionsgruppen för tidskriften *bis*. Vill du vara med och planera kommande nummer, komma på teman och artikelidéer, skriva, korrekturläsa, illustrera, fotografera och/eller planera hur artiklar och annat innehåll ska bildsättas?

Skriv till oss, tidskriftenbis@gmail.com, och berätta lite om dig själv. Majoriteten av våra möten sker via nätet så du behöver inte bo på något särskilt ställe för att det ska fungera.

Bibliotekarier, BiS och litterär kvalitet

För de flesta bibliotekarier är litterär kvalitet närvarande både uttalat och outtalat, privat och i arbetet. Tobias Willstedt reflekterar över hur begreppet existerar i bibliotekariers verklighet, samtidigt som diskussionerna kring vad vi betraktar som litterär kvalitet lyser med sin frånvaro.

Text: Tobias Willstedt
Illustration: Balsam Karam

”Folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet.” Så står det i paragraf sex i bibliotekslagen.

Att folkbiblioteken är en komplex institution som är svår att ringa in är påtagligt för många som har tittat närmare på frågan. Hur folkbiblioteken arbetar med litterär kvalitet är inget undantag. En verksamhet som ska ha allt åt alla och samtidigt ingår i ett litterärt kretslopp där vad kvalitet värderas och omvärderas kommer hela tiden att påverkas av motstridiga intressen. Författare, förlag och läsare har alla sina ofta vitt skilda förväntningar på vilken litteratur som ska finnas på folkbiblioteken.

Som utbildad bibliotekarie har jag jobbat på folkbibliotek i tre olika kommuner på olika positioner. Nu arbetar jag på en myndighet som utöver mycket annat erbjuder tjänster och medier till och samarbetar med i stort sett alla folkbibliotek i hela Sverige. På ingen av de här arbetsplatserna kan jag påminna mig om att vi någonsin på något formaliserat sätt har problematiserat litterär kvalitet. Knappast informellt heller. Samtidigt är det en diskussion som pågår överallt. Begreppet finns i våra styrdokument. Det finns på fikapauserna när någon hänvisar till hur en ny roman fick en fin recension i *DN*. Det är närvarande när vi i bibliotekspersonalen informellt ger boktips till varandra.

När de omkramade manliga författarna Jonas Hassen Khemiri, Karl Ove Knausgård, eller någon annan omtalad författare kommer ut med en ny roman eller pjäs, blir många av mina kollegor entusiastiska, tillsammans med recensenter på dagstidningarnas kultursidor. När en författare får Nobelpriset eller Augustpriset uppmärksammar vi det. Jag förväntas vara intresserad av detta. Vi bibliotekarier jobbar med, och är intresserade av, litterär kvalitet och de kretslopp som lyfter fram vad som är ”litterär kvalitet”.

Med tanke på formuleringen i bibliotekslagen och något som bibliotekarier arbetar med både professionellt och privat är det konstigt att de där formaliserade diskussionerna om begreppet inte finns. För vad som bedöms vara litterär kvalitet

är inte gudagivet utan precis som allt annat resultatet av ett samhälle och vissa omständigheter. Ett samhälle som vi bibliotekarier är en del av och medskapande i. Föreställningarna om litterär kvalitet ligger latent när bibliotekarierna gör inköpen men vädras sällan öppet.

Nu är ju också BiS en del av de aktörer som skapar och bidrar till om och hur litterär kvalitet diskuteras inom bibliotekens värld. Och det är väl inte en överdrift att säga att vi främst har koncentrerat oss på andra teman, snarare än att utforska detta. Jag vill hävda att samma mekanismer styr oss som övriga bibliotekarier och instruktioner. I BiS program hänvisas det till kvalitet genom en omväg:

BiS arbetar för en fri och jämlik tillgång till informations- och kunskapskällor. Ett led i detta är att biblioteken ges möjligheter och uppdraget att arbeta kvalitetsmedvetet och folkbildande och utgöra ett alternativ till det kommersiella utbudet.

Det som är intressant i denna formulering är väl snarast att man lyfter fram att biblioteken ska arbeta som ett alternativ till det kommersiella utbudet.

Det är ett sätt att se på bibliotekens arbete som inte står oemotsagt i samtiden. I uppsatsen *Vad sägs om kvalitet? Olika synsätt på litterär kvalitet i två bibliotekstidskrifter* tittar uppsatsförfattaren Johan Åkerlind till och med närmare på hur *bis* (och *Biblioteksbladet*) ser på litterär kvalitet.¹ Nu är uppsatsen färdigställd 2008 och inte dagsfärsk, men ändå intressant att titta närmare på, inte minst för dem som intresserar sig för föreningens arbete och tidskriften:

Resultatet visar att det trots en ganska stor mängd utsagor som ger definitioner av vad som man anser ska utgöra litterär kvalitet, så är det stora flertalet exempel ur det empiriska materialet varken reflekterande eller karakteriserande. Detta kommer sig av att många av dem som vid en första anblick ser ut ge definitioner snarast fastnar i cirkelresonemang där kvalitet definieras med andra odefinierade termer.

I kort så är *bis* en tidskrift som gör anspråk på att kunna utläsa litterär kvalitet i sina utsagor men som inte har reflekterat särskilt mycket över begreppet. *bis* är ju också en tidskrift som ibland lyfter in rent litterärt och litteraturvetenskapligt innehåll bland sina sidor.

Kanske är det heller inte intressant att säga ”vad” som är litterär kvalitet. Utan snarare diskutera vad som är orsaken av att vi lyfter fram vissa karaktäriserade drag som kvalitet.

I en tidskrift som *bis*, som diskuterar företeelser ur ett vänsterperspektiv, måste man ändå kunna utgå från att maktstrukturer och resultatet av konflikter skapar vårt värderande av exempelvis litteratur. Och att inte diskutera och synliggöra dessa strukturer utan att prata om dem som självklara är att stärka dem.

1. Uppsatsen finns tillgänglig på: <http://bada.hb.se/handle/2320/4288>.

Flera värden samspelar när litteraturen bedöms

Vad händer med en bok efter dess tillblivelse, som påverkar vad vi tänker om den? Charlotte Högborg har intervjuat forskaren Ann Steiner som undersökt hur litteratur tillskrivs värde i dagens mångfacetterade litterära offentlighet.

Text: **Charlotte Högborg**
Illustration: **Stellan Klint**

Projektet *Att förhandla litterärt värde* – *Sverige 2013/Literary values* hade som syfte att ”undersöka och beskriva hur litterärt värde skapas i dagens föränderliga och medialiserade litterära offentlighet, där gränsen mellan vad som räknas som hög eller låg litteratur har blivit alltmer oskarp”. Genom en fallstudie av bokhösten 2013 undersöktes det vad som värderas högt utifrån många olika typer av värden. En av de forskare som arbetat med projektet är Ann Steiner, forskare i litteraturvetenskap och förlags- och bokmarknadskunskap vid Lunds universitet.

– Värderingen utgår ofta från existentiella värden, som är väldigt olika från person till person. När det handlar om kvalitet är det ofta stil- och formvärden som man talar om. Men det finns också sociala värden, så som hur böckerna läses och vad de säger om samhället. Vi tittade också på ekonomiska värden, vilket är något man inte gärna vill kännas vid när man talar om litterär kvalitet men som spelar in, säger Ann Steiner.

Tjugo titlar, av etablerade författare och debutanter, valdes ut innan utgivning och sedan följdes värderingen av dem i så många sammanhang som möjligt. Forskarna undersökte bland annat förlagsmaterial, omskrivningar i medier och recensioner. Målet var att se om de kunde hitta några mönster, och det gjorde de. Projektet har hittills resulterat i en bok, *Höstens böcker: litterära värdeförhandlingar 2013*. I den framkommer att titlarna hanterades och värderades väldigt olika. Till stor del handlade det om förförståelse innan böckerna kom ut och vad förlagsmaterialet signalerade: ”De romaner som fick mest uppmärksamhet på dagstidningarnas kultursidor och kom att värderas högst hade omslagsbilder som signalerade kvalitetslitteratur. Det var också dessa romaner som så småningom erhöll ekonomiskt stöd från Kulturrådet.”¹

– Böcker som framstod som populärkulturella recenserades inte alls. Jonassons första bok recenserades inte men kom ändå att sälja väldigt bra, vilket gjorde att nästa bok [*Anal-fabeten som kunde räkna*] recenserades. Det är ett exempel på hur ekonomiska värden spelar in. Feel good-litteratur har ingen status och recenseras inte alls. Vi fann också att texter hanterades väldigt olika på nätet jämfört med i traditionell dagspress, säger Ann Steiner.

Att recensioner i dagspressen skulle vara utmanad av andra röster, så som bloggar på nätet, tror inte Ann Steiner.

– Man upplever att den är det, delvis på grund av den negativa ekonomiska utvecklingen för dagstidningar. De traditionella recensionerna påverkar kanske inte försäljningen så mycket men de har ändå stor inverkan då fina recensioner kan leda till att man får författarstöd.

För titlarna skrivna av etablerade författare fann forskarna till stor del ett konsoliderande av författarskapen, som i fallet Leif GW Persson.

– Man säger samma sak om igen och upprepar idéerna om den personen och värderingen av verken, oavsett om den nya boken egentligen är i linje med detta, säger Ann Steiner.

Ibland sker det dock en omförhandling av etablerade författarskap. I projektet fanns ett tydligt sådant fall, nämligen Lena Andersson med *Egenmäktigt förfarande*. Hon var tidigare en etablerad författare men inte speciellt omskriven eller hyllad.

En central utgångspunkt för projektet var att: ”litterärt värde är resultatet av värdeskapande handlingar; det är *inte* en i vissa texter förefintlig egenskap.”²

Ni beskriver litterärt värde som något som görs, men vad tänker du som forskare om begreppet litterär kvalitet?

– Det kan vara ett användbart begrepp som urvalsinstrument. Det kan handla om kvalitet som i bredd genom att till exempel ej bara ha anglo-saxisk litteratur. Som teoretiskt eller

1. Torbjörn Forslid, Jon Helgason, Lisbeth Larsson, Christian Lene-mark, Anders Ohlsson, Ann Steiner (2015). *Höstens böcker: litterära värdeförhandlingar 2013*. Göteborg: Makadam förlag.

2. Ibid. s. 11

vetenskapligt begrepp är litterär kvalitet djupt problematiskt, men går man åt andra hållet och säger att det enbart är något som görs så tar vi bort verkets egenskaper helt och hållet och det fungerar inte heller. Som forskare tittar vi på processen – hur aktörer, på både individnivå och strukturell nivå, tillskriver ett verk värde. Som recensent handlar det också om att tillskriva sig själv värde. Men det går inte att tala om kvalitetslitteratur som en egen genre, säger Ann Steiner.

Ann Steiner satt med i den svenska litteraturutredningen som kom 2012 och är nu med och gör en litteraturutredning för Danmark.

– De ville att vi skulle identifiera vad kvalitetslitteratur är för att de ska kunna stötta den, det är väldigt svårt. Som politiskt instrument är kvalitetslitteratur problematiskt. Man måste komma fram till vad man ska ha begreppet till och vad vill man fylla det med.

Vad tycker du om formuleringen i bibliotekslagen, att folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet?

– Jag tycker att det är en bra formulering för att den inte säger att det måste vara något som kallas kvalitetslitteratur utan öppnar upp för att det kan vara olika typer av kvaliteter som böcker kan ha. Bredd och mångfald är bra. Man vill inte

ha en monokultur – att biblioteken skulle vara en instans som bara har något som kallas kvalitetslitteratur och inget annat. Som tur är det ju inte så idag. Jag tycker att biblioteken ska jobba med all litteratur och uppmuntra till all läsning, säger Ann Steiner.

Något som är del av Ann Steiners forskning är utvecklingen av e-bokshandeln.

Hur ser värdering av litteratur i digitalt format ut?

– Vi värderar det som inte är utgivet i tryckt format som mindre värt. Det är en kraftig ökning av utgivna titlar digitalt och det är mycket svårt att bedöma dem, då blir det ännu viktigare med legitimerade instanser som stora förlag. De lyckade exempel som finns av egenutgivning digitalt plockas i regel upp av stora traditionella förlag efter ett tag och trycks. Jag tror att det är väldigt långt tills vi får en bok som endast getts ut som e-bok i någon form av kanon.

En andra bok från projektet, en antologi med fokus på aktörsperspektivet, är på gång.

Moderniserade normer – lektörsomdömen 1928 och 2013

Vårt sätt att värdera och beskriva litteratur har ändrats över tid i samspel med samhällets normer. Sebastian Lönnlov har jämfört lektörsomdömen från början av 1900-talet och 2000-talet för att se hur vår syn på kvalitet, men också på genus, sexualitet och rasifiering har förändrats.

Text: **Sebastian Lönnlov**
Illustrationer: **Balsam Karam**

Efter att ha läst Virginia Woolfs roman *Jacobs rum*, utgiven 1922, googlade jag på bokens titel och hittade ett digitaliserat lektörsomdöme från *Biblioteksbladet*. Slutsatsen löd: "Svårfattligt varför sådant översattes." Faktum är att det vi idag klassificerar som klassiker sällan var särskilt uppskattat i sin samtid.

Idag är BTJ:s listor en avgörande faktor i folkbibliotekens inköp, men tanken är långt ifrån ny. Inköpsvägledande häften övertogs 1916 av det nystartade *Biblioteksbladet*, men hade

tidigare utkommit i ecklesiastikdepartementets regi och övertogs senare av BTJ.

Som slutuppsats på bibliotekarieprogrammet jämförde jag lektörsomdömen från 1928 och 2013 (Lönnlov 2015). Tanken var att enbart studera förändringar i synen på kvalitet, men mycket annat har förändrats under dessa åttiofem år – både vad gäller böcker, bibliotek och samhälle. Kvalitetsaspekter fick därför samsas med genus, sexualitet och rasifiering. Dessutom berörde uppsatsen hur populära genrer värderades, läsupplevelsens betydelse och bibliotekets relation till allmänheten.

Från sedlighet till BDSM

Lektörsomdömena från 1928 speglar en tid då utomäktenskapliga förhållanden var vanliga, men starkt tabubelagda och mer riskabla för kvinnor än för män. Kopplingen till religion och moral är genomgående tydlig. Sexualitet ses av lektörerna som ett olämpligt ämne. Särskilt kvinnor och ungdomar utpekades som mindre lämpliga läsare av litteratur som skildrar sexualitet.

Kvinnor beskrivs i omdömena främst som offer. Tragedier om utomäktenskapligt sex får genomgående positiv kritik, medan böcker som slutar lyckligt – det vill säga med giftermål – röner ett ljummare mottagande. En bok sägs "sluta lyckligt för samtliga parter", vilket framhålls som en "motsats till det klassiska föredömet".

I materialet från 2013 är sexualiteten betydligt mer självklar, men knyts ofta till övergrepp. Ordval som "medryckande sexig" eller "attraktiv och promiskuös" speglar ett helt annat samtal om sexualitet. Många ungdomsböcker behandlar nu sexuella relationer – en tonåring kan till exempel upptäcka att dess partner har varit otrogen. I materialet från 1928 hade sexuella relationer mellan ungdomar inte varit möjliga att skildra.

I två omdömen från 2013 relaterar lektörerna till succén "Femtio nyanser" (*50 nyanser av honom* och uppföljare),

eftersom det handlar om erotik som anspelar på BDSM. Dessa böcker anses sakna originalitet och lektörerna anmärker på att genusstereotyperna är besvärande. Samtidigt uppmanar en lektor bibliotekarier att rekommendera boken till läsare som gillat "Femtio nyanser". Böckerna är visserligen inte bra, men en viss målgrupp förväntas uppskatta dem. Kvaliteten ses som subjektivt, samtidigt som bibliotekarien främst ska tillvarata låntagarens egenupplevda behov. Någon moral är inte längre inblandad.

Förlegade men levande genusstereotyper

2013 används ordet "flickbok" en enda gång, då tillsammans med ordet "gammaldags". 1928 är uppdelningen i flick- och pojkböcker självklar. Många böcker sägs i omdömena från 2013 vända sig till alla som är *intresserade* av ämnena matlagning, bilar, hästar eller pojkbänd. Ibland tar lektörerna uttalat avstånd från stereotyper genom att säga att ämnen som bilar är något som "både tjejer och killar", eller "alla barn", uppskattar".

Samtidigt finns det många exempel då lektörerna menar att en bok *vänder sig till* eller *passar för* tjejer. I en bok är innehållet "lätt och uppskattas säkert av flickor". Däremot hittade jag ingen bok som uppgavs passa bara för pojkar.

1928 är traditionella genusstereotyper självklara. 2013 kan lektören klaga på att en historiebok nämner "ett fåtal kvinnor"

eller berömma det faktum att en pekbok innehåller maskiner av "kvinnligt kön". Lektörerna reagerar också om böckerna har "förlegad könsuppdelning" eller "följer ett traditionellt könsrollsmönster".

Ett genomgående drag 2013 är dock att lektörerna använder könande ord om både författare och karaktärer. Det vimlar av pronomen och begrepp ur motsatsparen man/kvinna, flicka/pojke och tjej/kille, även när de skulle kunna utelämnas. Den ansedda konststillhörigheten får inte vara okänd, utan måste framhållas.

Karaktärer som kallas tjejer beskrivs som *starka* och *kloka*. De kräver respekt och är självständiga, modiga och handlingskraftiga. Samtidigt beskrivs dessa starka tjejer ofta med ord som glad och rolig. Tjejer får gärna vara busiga – men de ska ändå vara rara. Medan tjejer bör skildras som starka behöver killar svaga sidor lyftas fram, enligt lektörerna.

Allt sammantaget framstår genus i omdömena från 2013 som ambivalent. Det finns ambitioner om att tala på ett nytt sätt, men det tidigare lyser igenom.

"Ras" eller "kultur"

Bara 5600 personer invandrade till Sverige 1928, betydligt färre än de som emigrerade (Statistiska Centralbyrån). Enligt propositionen till 1927 års utlänningslag var anledningen till den restriktiva invandringspolitikens "rassynpunkten". Man

ville bevara en "enhetlig, oblandad ras" och menade att "blandade folkelement" skulle leda till problem (SOU 2005:56, s. 105). 1922 hade Sveriges rasbiologiska institut inrättats. Att förhindra de med sämst anlag från att reproducera sig och undvika rasblandning var en följd av rasbiologisk logik (Lundmark 2007).

Därför är det inte överraskande att i lektörsomdömen från 1928 finna en mängd hänvisningar till rasbiologisk logik. Det kan handla om att "det moderna kulturlivets dekadensfenomen" knyts till "rasförsämrande degenerationsfaktorer". Även när en rasbiologiskt färgad bok sägs innehålla överdrifter och lektören "kan få lust till motsägelser" så kan "man" inte låta bli att "gripas av författarens glödande entusiasm".

En bok om svarta sägs beskriva "de bildade negrernas problem" – att "de nya idealen äro oförenliga med deras barbariska drifter". Kolonialism och slaveri framställs även i andra omdömen som ett försök att ge svarta en kultur som de inte kan förena med sin fundamentalt annorlunda, sämre kultur. Exotiseringen av allt främmande är påtaglig i omdömena.

Det begrepp som har ersatt "ras" i materialet från 2013 är *kultur*. Nu finns det främmande i högre grad i Sverige. Romanpersoner uppges vara "från olika kulturer med olika värderingar". Kulturer beskrivs som olika världar, som endast med stor svårighet kan förstå varandra. Vanligt är också ordet kulturkrock. I omdömet till en ungdomsbok ser lektören det som positivt att kulturskillnader "inte förändras lättvindigt", eftersom det kan förklara "oliktänkande" som "vi möter överallt". Mångfalden, i form av de andra, framstår som

problematiske och begreppet kultur används för att dela upp och särskilja de som anses vara *de andra*.

De populära genrerna och allmänheten

I omdömen från 1928 uttalas flera ställningstaganden mot äventyrsböcker och romantiska böcker. Även läsning för nöjes skull, så kallad hängmatteläsning eller förströelseläsning, beskrivs som negativt. Ordet "folkbiblioteksbok" är vanligt förekommenade. Alltför extatiska kärleksberättelser är inte folkbiblioteksböcker – och detektivromaner kan biblioteken "överlåta åt intresserade att själva skaffa sig".

Bibliotekarien Lena Lundgren (2015) diskuterar medieuppståndelsen 1907 kring de då populära seriehäftena om Nick Carter, som ledde till att de slutade säljas, samtidigt som barn uppmanades att ge sin lärare alla exemplar de ägde. Under samma tid lade Valfrid Palmgren fram sitt förslag på folkbiblioteken som folkuppfostrande instans, vilket Lundgren ser som en följd av debatten kring rätt och fel läsning. Idag är det brist på läsning som anses hotfullt, men tidigare har läsningen i sig betraktats som en fara.

Även 2013 anses genrer som deckare och chick-lit hänga samman med "stereotypa karaktärer" och att "gestaltningen tar stryk". De knyts till läsupplevelse, underhållning, spänning och lätläshet – men även om genrerna ger glädje betraktas de som mindervärdiga. Många verk får godkänt för att de matchar den breda massans smak, medan andra verk antas tilltala de sorts läsare som ställer högre krav. Uppdelningen mellan läsande allmänhet och elit är tydlig.

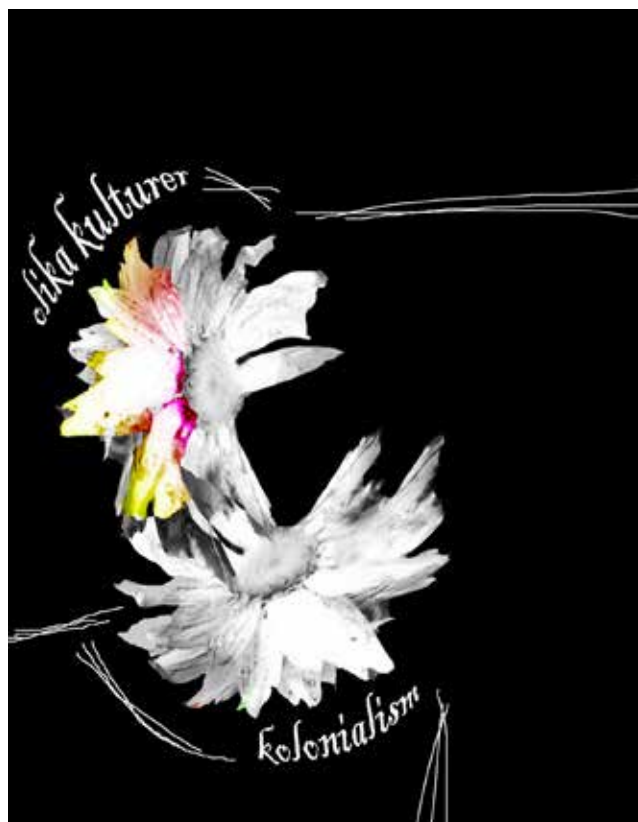
Kvalitet, lämplighet och urval

I lektörsomdömena från 1928 är det vanligt förekommande att en bok rekommenderas, men bara för en viss sorts läsare – till exempel de som är vuxna, mogna eller kritiska. Böcker med kristet innehåll beskrivs som särskilt lämpliga för ungdomar, medan böcker med sexuellt innehåll är olämpliga "för en bredare publik" och bara mogna kvinnor bör ta del av böcker om kvinnlig hälsa.

Rena rekommendationer och avrådanden saknas nästan helt i materialet från 2013, men de värderingar som uttrycks i omdömena kan ändå tänkas påverka inköp och urval – det är ju inköpsvägledningens funktion, även om omdömena är påtagligt mer neutrala jämfört med 1928.

Lektörerna 2013 kan skriva om boken riktar sig till barn och vilken ålder den är bäst lämpad för, men talet om olämpliga böcker är borta. Istället framhålls det som positivt att en bok är fri från pekpinnar och mästrande tilltal, vilket kan höra samman med förstärkta ideal om individualism. Läsaren bör själv ta ställning och biblioteken blandar sig inte i.

Detta kan exemplifieras med ett omdöme om författaren Ronda Byrne: "Åsikterna om Byrne varierar, från charlatan och falsk profet till unik mystiker, men oavsett skeptiska röster är läsekretsen lika stadigt välkomnande." Kvalitetsbedömning och informationsvärdering ses nu som så subjektivt att efterfrågan blir det allt överordnade kriteriet.

*människor kan inte välja bort
att vara normativa men det
går att aktivt välja
vilka normer en
verksamhet ska
värdesätta*

*vi behöver göra
ett urval bland
böcker, men
också bland
värderingar*

Sammanfattning och slutord

Alla de skillnader jag har beskrivit kan relateras till samhällets utveckling över tid, i form av ändrade normer kring genus och sexualitet, ökad sekularisering och en större andel av befolkningen som är födda i ett annat land. Dessutom påverkar antagligen det faktum att folkbiblioteken inte på samma sätt präglas av bildning, utan snarare av service.

Debatter om urval har under de senaste åren har fått stort utrymme, både inom och utom bibliotekssfären. Samtidigt har grundfrågorna ofta försvunnit när fokus har riktats mot specifika titlar. 1928 är det en självklarhet för lektörerna att vissa böcker inte ska finnas på bibliotek. Den som vill läsa dem kan skaffa dem på annat sätt.

Sannolikt skulle ingen bibliotekarie i dagens Sverige välja böcker enligt de kriterier som uttrycks i lektörsomdömena från 1928 kryllar av. Vi lever i en helt annan tid med andra värderingar, men frågan kvarstår: ska bibliotek och bibliotekarier alls ta ställning i sitt urval och sin informationsförmedling? Här kan historiska undersökningar, till exempel av lektörsomdömen, kasta ljus över förändringar i synen på bibliotekets funktion.

Urval är alltid normativt, liksom all övrig biblioteksverksamhet. Människor kan inte välja bort att vara normativa, men det går att aktivt välja vilka normer en verksamhet ska värdesätta. Vi behöver göra ett urval bland böcker, men också

bland värderingar. Ska biblioteken tillhandahålla alla titlar som efterfrågas? Ska kvalitet eller popularitet värderas högst? Får bibliotek välja bort rasistiskt, homofobt och på andra sätt hatiskt material?

Ett urval görs alltid, eftersom budget och hyllmeter är begränsat – men det gäller att medvetet välja vilka värderingar vi vill utgå ifrån.

Referenser

- Lundgren, L. (2015). "Debatten om barns läsning." I L. Lundgren, M. Myrstener, & K. E. Wallin, *Böcker, bibliotek, bildning. Valfrid Palmgren Munch-Petersens liv och verk*, Lundgren. Stockholm: Stockholmia, ss. 115–130.
- Lundmark, L. (2007). *Allt som kan mätas är inte vetenskap. En populärhistorisk skrift om Rasbiologiska institutet*. Stockholm: Forum för levande historia.
- Lönnlöf, S. (2015). *Moderniserade normer. Samhällets förändringar speglade i lektörsomdömen från 1928 och 2013*. Masteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap, Borås högskola
- SOU (2005:56). *Det blågula glashuset. Strukturell diskriminering i Sverige*. Betänkande från utredningen om strukturell diskriminering på grund av etnisk eller religiös tillhörighet. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.
- Statistiska centralbyrån. (1931). *Befolkningsrörelsen år 1928*. (Sveriges officiella statistik. Folkmängden och dess förändringar.) Stockholm: Norstedts.

Mediestrategiskt arbete, normerande dokument och litterär kvalitet

Den kvalitativa litteraturen och bibliotek går i många ögon hand i hand, men hur enhetlig är bedömningen av vad som är kvalitativt? Tobias Willstedt reflekterar över det osynliga regelverk som verkar ligga till grund för urvalet av litteratur på våra bibliotek.

Text: **Tobias Willstedt**
Illustrationer: **Balsam Karam**

Hur arbetar bibliotekarier egentligen med litterär kvalitet ute på de svenska folkbiblioteken? I en decentraliserad övergripande struktur med kommunvis organiserade folkbibliotek, oftast med egna mediestrategiska planer, och en ganska löst formulerad bibliotekslag, kan det se väldigt olika ut.

Eftersom folkbibliotekens betydelse för att sprida och distribuera kvalitativ litteratur knappast kan underskattas och det också betraktas som ett viktigt uppdrag är det intressant att titta närmare på detta. Givetvis är detta tätt knutet till det arbete med urval som utförs på folkbiblioteken. 2014 publicerades *Vi arbetar i medborgarnas tjänst* av Svensk biblioteksförning. Denna kartläggning av bibliotekens mediestrategiska arbete gjordes av Åsa Söderlind och Gullvor Elf. Kartläggningen tog sin utgångspunkt i normerande dokument. Svensk biblioteksförnings generalsekreterare Niclas Lindberg konstaterar i förordet att bibliotekens urval av medier de senaste åren har varit under debatt. Kartläggningen, som både bygger på studier av styrdokument som medieplaner och intervjuer med bibliotekarier med inköpsansvar, visar på en stark trend mot användarstyrning, som yttrar sig på följande sätt (Elf & Söderlind, s. 10):

- Uttalade målsättningar i medieplaner om att förvärvet ska vara användarstyrt/orienterat.
- Flytande bestånd, både folkbibliotek och forskningsbibliotek.
- Förändringar i medieprocesser t.ex. profilköp, färre personer delaktiga i inköpen, nya tjänster som mediestrateger och nya företeelser som bulk-köp.
- Regionala samarbeten, till exempel gemensam katalog, som kräver nya mediestrategier.
- På universitets- och högskolebibliotek till exempel PDA, Patron Driven Acquisition.

Att medieurvalet starkare skall styras av användarnas efterfrågan känner nog de flesta som jobbar med inköp på bibliotek igen. Men det innebär inte att styrdokumentet inte är befriade från förväntningar. Elf och Söderlind lyfter den paragraf i bibliotekslagen som slår fast att folkbibliotekens utbud ska präglas av kvalitet och ställer sig frågan om det råder konsensus kring vad kvalitet är. I förarbetet till bibliotekslagen kan man läsa:

I propositionen uttrycks att begreppet kvalitet bl.a. innebär att folkbiblioteken ska göra ett aktivt val baserat på kvalitetskriterier när de planerar inköp, upphandlar tjänster eller gallrar i bestånden. I begreppet allsidighet ligger också ett krav på neutralitet och att utbudet av medier och tjänster inte får styras av politiska, ideologiska eller religiösa påtryckningar. (Betänkande 2013/14: KrU2)

De kvalitetskriterier som efterfrågas i förarbetet existerar dock inte idag, vare sig på nationell eller lokal nivå.

Inom folkbiblioteken resoneras det kring kvalitetsbegreppet och vem som har tolkningsföreträde kring begreppet. Söderlind och Elf hänvisar till intervjuer med bibliotekarier som kanske främst tolkar begreppet i relation till hela bibliotekets samling snarare än en enskild titel. Och att kvalitet uppstår ”i mötet med läsaren”. Det är intressant att man resoneras som att ”För den som önskar att en bok, tidskrift eller annat material ska finnas på biblioteket, har den ett kvalitativt värde för individen och det bör biblioteket respektera” (Elf & Söderlind, s. 96).

De förväntningar som sätts på litterär kvalitet blir en del av tanken om att folkbiblioteket ska bli mer användarstyrt.

Men att en bok har fått dålig kritik, dåliga recensioner, det är inte ett skäl längre för oss att inte köpa in den. (Elf & Söderlind, s. 96)

Jag måste säga här att det här med kvalitetsbegreppet är något vi ibland tummar på, men visst, det är ett ganska flexibelt begrepp. (Elf & Söderlind, s. 96)

Vem har rätt att döma vad som är bra eller dåligt egentligen? Vi kan ju tycka, självklart att vissa böcker håller litterär kvalitet, men vi dömer inte längre. Läsupplevelsen är olika [för olika personer]. (Elf & Söderlind, s. 96)

Söderlind och Elf konstaterar dock att det verkar finnas någon form av övre och nedre gräns på folkbiblioteken. Viss litteratur anses för smal för att köpas in trots hög kvalitet. Och annan litteratur anses helt enkelt vara för dålig:

Alltför långa serier nämns vid något bibliotek som en nedre gräns, Disney-böcker vid ett annat, de just nu oerhört populära serierna om älvor i alla färger och former på ett tredje. Obskyra och alltför udda förlag nämns i flera intervjuer. (Elf & Söderlind, s. 97)

Här menar man i kartläggningen att det finns ett osynligt regelverk som styr spannet. Och det kan se olika ut på olika bibliotek.

Det osynliga regelverket kan ifrågasättas vid olika tillfällen. Vid personalutbyten kan dessa outtalade regler diskuteras. Och frågan om hur efterfrågestyrt biblioteket egentligen ska vara kan få det att bränna till. Något intressant som framkommer i Söderlind och Elfs kartläggning är också att det råder ganska stor skillnad på hur man värderar barn- och ungdomslitteratur och vuxenlitteratur. Spannet är helt enkelt större för barnlitteratur och man vittnar om en ännu mer välvillig inställning till det som användaren frågar efter. Barnet får i ännu högre grad än den vuxna definiera vad som är en bra bok.

Trots all denna relativisering av litterär kvalitet som Söderlind och Elf redovisar menar man ändå att det finns en ganska stor medvetenhet hos bibliotekarier om vad som objektivt kan räknas som litterär kvalitet och ett stort engagemang för litteratur och litteraturens plats i samhället. Detta avspeglas också i engagemanget för läsfrämjande projekt. Bibliotekarier är medvetna om kvalitet men är ännu mer lyhörda för användarnas önskemål.

Vad som framkommer i *Vi arbetar i medborgarnas tjänst* är alltså att några fasta kvalitetskriterier inte har arbetats fram trots förväntningarna i bibliotekslagen. Vidare finns det ändå någon form av spann och osynligt regelverk som bibliotekarierna förhåller sig till. Och mycket av underlaget vittnar om att bibliotekarier har ett stort intresse och engagemang för litteratur och litterär kvalitet.

Det är intressant att reflektera lite över detta osynliga regelverk och vad som egentligen styr det. Catharina Stenberg presenterar i sin avhandling, *Litteraturpolitik och bibliotek* (2001), ett antal faktorer som hon menar påverkar folkbibliotekens utbud av skönlitteratur. Faktorer som Stenberg menar kan inverka är det rådande kulturklimatet, kommunens målsättningar, önskemål ifrån bibliotekens användare, det tillgängliga urvalet av skönlitteratur vid varje givet tillfälle, principer för urval. Även bibliotekspersonalen och deras utbildning, värderingar och smak, och uppfattning av sin yrkesroll inverkar menar Stenberg.

I slutändan kan man alltså hävda att frånvaron av fasta kvalitetskriterier lämnar det ganska mycket upp till bibliotekarierna att bedöma vad som är litterär kvalitet. Kvalitetsbedömningarna går inte riktigt att redovisa utåt utan handlar ganska mycket om bibliotekariernas egen smak och ett regelverk som man gemensamt skapar. Men där spelar såklart även yttre påverkan in – som rådande kulturklimat och tillgången på skönlitteratur.

Det finns ett påtagligt litteraturintresse och en uppfattning om litterär kvalitet hos de bibliotekarier som jobbar på folkbibliotek. Detta yttrar sig idag kanske främst i arbetet med läsfrämjande utåtriktade aktiviteter. Det är också något som hade varit intressant att titta närmare på – vilken litteratur som väljs ut för dessa läsfrämjande insatser och hur de förhåller sig till förväntningarna på ett kvalitativt utbud.

En reflektion över kvalitetskriterier

Som svar på frågan vad som skulle kunna vara kriterier för vad som är litterär kvalitet i detta sammanhang kan Kulturrådets *Utgångspunkter för bedömning av litteraturstödet* vara en plats att börja. De böcker som får litteraturstöd får automatiskt också distributionsstöd, vilket innebär att de litteraturstödda titlarna distribueras till samtliga huvudbibliotek i Sverige. Dessa utgångspunkter kan i sig betraktas som ett normerande dokument.

Böckerna som får litteraturstöd, eller Kulturrådsböckerna som de ibland kallas, brukar garantera en representation av smalare litteratur (även om litteraturstödet inte är ett stöd utformat för att stötta mindre kommersiellt gångbar litteratur utan har andra bedömningsgrunder) på Sveriges folkbibliotek. Eftersom de ibland inte hör till de mest rörliga böckerna på bokhyllorna så förutsätter dessa böcker en viss presentation och marknadsföring för att nå en hög utlånsfrekvens. Något som Sveriges folkbibliotek jobbar mer eller mindre intensivt med.

Onekligen är det intressant för någon med erfarenhet av urvalsarbete på ett folkbibliotek att titta närmare på detta. Kulturrådet jobbar genom arbetsgrupper som gör en helhetsbedömning av boken bland annat genom att titta närmare på dess innehåll, redaktionella och tekniska kvalitet. Så här kan det se ut om vi tittar på ett utdrag, under rubriken "Redaktionell kvalitet":

Boken ska bedömas utifrån hantverksmässig kvalitet där hänsyn tas till korrekturläsning, språkbehandling, textkritisk granskning och tillförlitlighet i sak.

Texter i antologier bör sättas i ett sammanhang genom inledning eller efterord samt, där det är relevant, förses med uppgifter om tidigare publicering.

Vid bedömningen av utpräglad genrelitteratur, till exempel fantasy eller deckare krävs att de tänjer genrens gränser och tillför den något nytt av språklig, tematisk eller gestaltningsmässig art.

För litteratur i svensk översättning gäller att översättningen ska vara av god kvalitet och i första hand utgå från originalspråket samt andra kvaliteter av relevans för respektive kategori. (Kulturrådet)

Det som slår läsaren av dessa utgångspunkter är hur svårt det hade varit för en inköpsansvarig på ett folkbibliotek i en mindre kommun att göra dessa bedömningar om inte deras sätt att arbeta radikalt förändrades – även om kompetensen finns, så saknas tiden.

Referenser

- Betänkande 2013/14: KrU2. *Ny bibliotekslag*. Kulturutskottet, Stockholm.
- Elf, G. & Söderling, Å. (2014). *Vi arbetar i medborgarnas tjänst: En kartläggning av mediestrategiskt arbete på bibliotek utifrån normerande dokument*. Stockholm: Svensk biblioteksförening.
- Kulturrådet. "Utgångspunkter för bedömning av litteraturstödet". <http://www.kulturradet.se/sv/bidrag/litteratur/Litteraturstod/Bedomning-av-litteraturstod/> [2016-02-15]
- Stenberg, C. (2001) *Litteraturpolitik och bibliotek: En kulturpolitisk analys av bibliotekens litteraturförvärv speglad i Litteraturutredningen L 68 och folkbiblioteksutredningen FB 80*. Borås: Valfrid.

BiS och Valfrid Palmgren

Valfrid Palmgren har en stark symbolisk koppling till föreningen BiS. Lena Lundgren, medförfattare till boken *Böcker bibliotek bildning – Valfrid Palmgren Much-Petersens liv och verk* (2015), ger här förklaringen till varför den ibland motsägelsefulla Valfrid betyder så mycket för BiS.

Text: Lena Lundgren

Vad kan BiS, en socialistisk biblioteksförening, och Valfrid Palmgren, bibliotekspionjär och betecknad som social- alternativt kulturkonservativ ha gemensamt?

BiS har ända från början haft en relation till Valfrid Palmgren och hennes idéer om folkbibliotekens samhällsuppgift. Redan i *bis* 5/1970 presenterade Ingrid Atlestam Birgitta Forsmans uppsats i idé- och lärdoms historia vid Göteborgs universitet om Valfrid Palmgrens målsättningsidéer *Folkbiblioteket – samhällsbevarare eller samhällsömdanare* (1969). Sedan dess har Valfrid Palmgren flera gånger dykt upp på *bis* sidor, förutom Ingrid Atlestam och Birgitta Forsman har åtminstone även Anna Birgitta Eriksson, Ola Larsmo och jag själv skrivit om henne där. Dessutom har det välkända fotot med kvarnhjulshatten använts bland annat på föreningen BiS Facebook-sida. Men varför har BiS valt denna ikon? Den frågan ställde Ingrid Atlestam i *bis* 2/2011 och hon svarade själv att BiS i detta avseende var liberalt och uppskattade goda biblioteksideologer, även om de hörde hemma på en annan partipolitisk kant.

Pionjär

Det enklaste svaret är annars att Valfrid Palmgren var en stridbar bibliotekspionjär med avgörande inflytande på hur de svenska folkbiblioteken utvecklade sig under 1900-talet och som sådan beundransvärd och ett föredöme. Hon var den första kvinnan som anställdes på Kungliga biblioteket (KB), hon startade den första svenska barnbiblioteket, Stockholms barn- och ungdomsbibliotek på Drottninggatan 65. Hon genomförde också på regeringens uppdrag den första stora biblioteksutredningen, som blev klar 1911 och som lade grunden för det moderna svenska folkbibliotekssystemet, och hon ingick i den kommitté som utredde frågan om byggandet av ett stadsbibliotek i Stockholm. Men hon var pionjär inte bara inom biblioteksområdet: Hon var engagerad i den kvinnliga rösträttsrörelsen och blev (tillsammans med Gertrud Månsson) den första kvinnan som valdes in i Stockholms stadsfullmäktige (Valfrid Palmgren för det konservativa samlingspartiet Allmänna valmansförbundet) och den första kvinnan som anställdes vid Köpenhamns universitet. Det är också pionjärsatserna som i första hand lyfts fram i *bis*-

artiklarna (och i många andra artiklar) men finns det något djupare samband mellan Valfrid Palmgren och BiS än viljan att stå på barrikaderna och slåss för folkbibliotekssaken?

Valfrid Palmgrens jämna födelsedagar uppmärksammades i pressen, här troligen i samband med 70-årsdagen. Foto: Valfrid Palmgrens arkiv på KB.

Ideologi?

Birgitta Forsman gjorde i sin uppsats 1969 en kritisk genomgång av vilken ideologi som speglas i Valfrid Palmgrens målsättningsidéer. Det är för långt att här gå igenom Forsmans argumentation (som finns sammanfattad i *bis* 1986:1) men

Hösten 1944 var Valfrid Palmgren tvungen att gå under jorden på grund av sina radioföreläsningar, som väckte tyskarnas irritation. Hon fick därför ett nytt falskt legitimationskort med namnet Vilhelmina M. Poulsen. Foto: Legitimationskortet i privat ägo.

hon landar i följande slutsats: "Därför kan hennes målsättningsidéer motivera försvaret av det bestående samhället i vilket politiskt system som helst." Efter att ha gått igenom hela Valfrid Palmgrens arkiv på KB och mycket annat material och tillsammans med Mats Myrstener och Kerstin E. Wallin ha skrivit en bok om henne vill jag slå fast att det inte finns någon grund för det påståendet.

Forsman grundar sin slutsats huvudsakligen på tre av Valfrid Palmgrens skrifter, *Bibliotek och folkuppföstran* (1909), *Biblioteket – en lyshärd* (1909), biblioteksutredningen (1911) och några förberedande artiklar, eller utkast, som publicerades i *Ord & Bild* och *Folkbiblioteksbladet* 1908. Visserligen är dessa texter viktiga som utsagor men de måste ses i sitt sammanhang. Artiklarna och de två första skrifterna är i första hand reserapporter från Palmgrens Amerikaresa och även om hon uttrycker sin beundran för mycket (eller det mesta) i den amerikanska biblioteksverksamheten kan man inte dra slutsatsen att de i varje del förmedlar hennes egna idéer om bibliotekens målsättning. Hon skildrar praktisk verksamhet men var realist och insåg att förutsättningarna i Sverige var annorlunda. Biblioteksutredningen är en annan typ av dokument än reserapporterna. I den hade hon uppdraget att komma med förslag och den uttrycker därför i högre grad

hennes egen uppfattning om bibliotekens målsättning och hur det svenska folkbiblioteksväsendet borde utformas (inom ramen för det möjliga). Men för att förstå Valfrid Palmgrens biblioteksidéologi måste man läsa även andra texter ur hennes rika produktion och se de konkreta insatser som hon gjorde, där skapandet av Stockholms barn- och ungdomsbibliotek kanske var den främsta.

Förståelse

Den röda tråden i Valfrid Palmgrens verksamheter under hela livet var att bidra till att skapa förståelse, mellan människor, mellan samhällsklasser och mellan folk. "Forstaelsen er Maalet", sa hon i en intervju i *Berlingske Tidende* 1921. Övertygelsen om att förståelse för varandras levnadsförhållanden, kultur och språk är det enda som kan förhindra konflikter och krig låg bakom hennes arbete med att skapa barnbibliotek och "allmänna bibliotek" för alla människor i alla samhällsklasser. Även hennes långa och idoga arbete med den stora svensk-danska ordboken, hennes många föreläsningar i den danska radion och hennes engagemang i Föreningen Norden, Föreningen för svenskhetens bevarande i utlandet, Svenska Gustafskyrkan i Köpenhamn och i Kvindernes Demokratiske Verdensforbund (KDV) är en konsekvens av den övertygelsen.

(KDV bildades 1945 för att bekämpa fascismen men ansågs vara en kamouflerad kommunistisk organisation.)

"Library spirit" var det uttryck (hämtat från USA) som hon använde för att definiera bibliotekens roll i arbetet för att öka förståelsen mellan människor. 1910 sa hon i en intervju i *Dagens Nyheter*:

Jag är i själ och hjärta demokrat, men jag förstår demokratien så att de undre klasslagren skola höjas och de nuvarande skarpa klassgränserna utplånas. Och bildningen skall icke endast vara ett maktmedel, men vägen till lycka och mången gång till lyckan själv.

Detta uttalande kan tolkas som en patriarkalisk inställning, folkbildning uppifrån och ner. Men, med kännedom om Valfrid Palmgrens övriga utsagor i tal och skrift och kontakter inom utbildnings- och folkbildningsområdet, anser jag att det ska läsas som att hon ansluter sig till det som bland andra Oscar Olsson ("studiecirkeln fader", socialdemokratisk folkbildare och riksdagsman, som Valfrid Palmgren kände) kallade självbildning, det vill säga individens ansvar för sin egen utveckling. Hon tog avstånd från Ellen Keys åsikt att inte alla människor kunde bilda sig, att behövdes "naturanlag", och menade att alla människor, både fattiga, lärda och rika, hade möjlighet och skyldighet att arbeta på sin egen bildning.

Engagemanget för freden

Under hela livet var fredssträvandena föremål för hennes stora intresse och det ökade efter sonen Gustafs död i spanska inbördeskriget 1938. Hon ansåg själv att hon radikaliserades efter den händelsen, som drabbade henne hårt.

Under den tyska ockupationen av Danmark utnyttjade hon exempelvis sina föreläsningar i den danska radion till att stärka och uppmuntra lyssnarna. Hon läste upp *Biskop Thomas frihetssång*, Tegnér's dikt *Det eviga* och Frödings *Ur Anabasis* (alla riktade mot våld och för fred) och en nyårs betraktelse av Pär Lagerkvist med en stark fredsappell. Många danskar lyssnade i hemlighet på de förbjudna svenska nyhetssändningarna och hon smög då i sina radioföredrag in förklaringar på svåra och laddade ord som förekom. Hon kritiserade i en insändare en känd skeppsredare för ett tal 1942, där han angrep folkstyret och förordade en stark ledare och hennes kritik resulterade i ett våldsamt angrepp på henne som medlem av den "jödisk kommunistiske familien Munch-Petersen". Valfrid Palmgren väckte ockupationsmaktens irritation, hon hade utreseförbud och hon var tvungen att gå under jorden under krigets sista åtta månader. Valfrid Palmgren hyllade "stora personligheter" men i en föreläsning om Gustav II Adolf i Svenska Gustafskyrkan den 6 november 1943 kritiserade hon hans förödande krig och lyfte fram hans fredliga insatser inom rättsskipning, utbildning och vetenskap. Hennes beundran för Selma Lagerlöf grundade sig inte bara på författarinnans författarskap och hennes roll i kvinnorörelsen utan i hög grad som "fredsvän" och på "hennes livslånga kamp för fred, kärlek och rättträdighet på jorden". Valfrid Palmgren lyfte särskilt fram

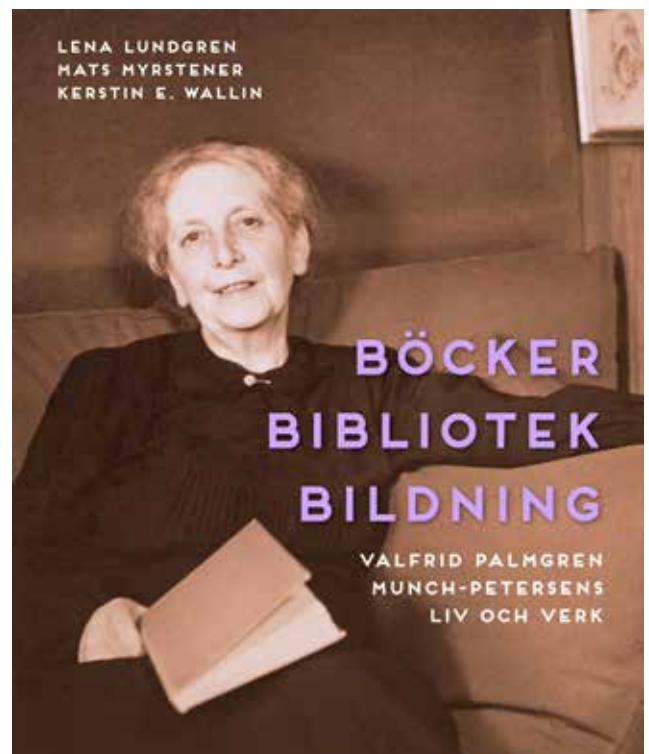
romanen *Bannlyst* (1918) med den fruktansvärda skildringen av slaget på Skagerack 1916.

Trots att Valfrid Palmgren satt i Stockholms stadsfullmäktige under ett år (1910–1911) framhöll hon ofta själv att hon inte var någon politiker. Engagemanget i de olika föreningar och sammanhang som hon var verksam i under sitt långa liv kan tyckas motsägelsefullt. Men hon använde de arenor hon hade till sitt förfogande och skapade nya, där hon, med ett modernt uttryck, kunde "göra skillnad".

Idealism – egna åsikter – praktiska insatser

Mycket mer finns att säga i denna sak och förhoppningsvis kan och vill någon fördjupa sig i Valfrid Palmgrens samhälls- och bildningssyn och kopplingen till biblioteken. I Danmark finns förmodligen mera arkivmaterial som även kan ge en tydligare bild av vad hennes idéer betydde för de danska folkbiblioteken. Att hon spelade en viktig roll för dem finns det vittnesmål om.

Hennes engagemang var mångfasetterat och präglad av idealism och hon ansåg att det stod över dagspolitiken. Som hon själv sa i en intervju i tidningen *Information* 1949, förbehöll hon sig rätten att ha sina egna åsikter. Det var möjligen naivt, och hon anklagades också för naivitet, men hon är värd stor beundran för att hon lyckades förena idealismen med egna klara ställningstaganden och med en rad praktiska och handfasta insatser. Och i detta är hon en förebild för BiS!

Denna artikel grundar sig på boken *Böcker bibliotek bildning – Valfrid Palmgren Munch-Petersens liv och verk* (2015) av Lena Lundgren, Mats Myrstener och Kerstin E. Wallin, särskilt kapitlet "Förståelsen är målet", där också källor anges.

En historieskrivning av högt värde

Hur har biblioteken och biblioteksdebatten utvecklats de senaste hundra åren i Sverige? Vad har hänt med yrket och verksamheterna? Mats Myrstener har läst *Till det mänskliga ordets trygga beredskap och värn* och anser att den utgör en närmast obligatorisk läsning för den som är intresserad av bibliotekshistoria.

Text: Mats Myrstener

Till det mänskliga ordets trygga beredskap och värn

Svensk biblioteksförening 1915-2015

Till det mänskliga ordets trygga beredskap och värn är den lite omständliga titeln på något högst intressant: intresseföreningen Svensk biblioteksförenings hundraårsskrift (1915–2015). Fylld av historiska notiser och framtidsblickande funderingar. För den som är intresserad av bibliotekshistoria är det närmast obligatorisk läsning. Det rika bildurvalet förhöjer bokens värde.

Sverige har genomgått enorma förändringar i alla hänseenden under den behandlade perioden 1915–2015. Från ett fattigt utvandrarland till ett kunskapssamhälle och en välfärdsstat där biblioteken spelat en stor roll. "Biblioteken är grundbulten i folkbildningen och i den demokratiska utvecklingen" som Svensk biblioteksförenings nuvarande ordförande Calle Nathanson skriver i bokens förord.

Föreningen hette från början Sveriges allmänna biblioteksförening (SAB), och grundades 1915, mitt under första världskriget. Ordförande var då förste bibliotekarien från Uppsala UB, Markus Hulth, och sekreterare Fredrik Hjelmqvist, Sveriges förste bibliotekskonsulent och senare stadsbibliotekarie i Stockholm. Han var på 1920-talet den som dominerade folkbibliotekssverige i kraft av sin position: han var även redaktör för föreningens tidskrift *Biblioteksbladet*, satt i radionämnden och i det i folkbildningsfrågor ledande Folkbildningsförbundet.

Löne- och utbildningsfrågor var tidigt på dagordningen. Då som nu var de biblioteksanställda underbetalda. Att det fortfarande är så måste ses som ett smärre misslyckande för föreningen, trots dess försök att väcka intresse för frågan, samtidigt som vi vet hur svårt det varit att få ansvariga politiker att lyssna.

Ett problem var också från början att få universitetsbibliotekarierna och den stora majoriteten av folkbibliotekarier att dra åt samma håll. Barbro Thomas skriver i historiken om två lärarinnor från Burträsk i Västerbotten som på eget bevåg reste hela vägen till Lund för det första årsmötet i augusti

1915. "Var det av brinnande intresse för bibliotekssaken som de med hopsparade slantar gjorde den långa resan?" undrar Thomas. Klart är att eldsjälar som Valfrid Palmgren, eller de båda Burträsk-lärarinnorna, spelat en enorm roll för arbetet under de hundra åren i föreningens historia.

Från få medlemmar till många

Efter det första årsmötet 1915 räknades 171 medlemmar, och avgiftsintäkter till 532 kronor. Årsmötet konstaterade då som en önskan att de som arbetade i folk- och skolbiblioteken "erhölle skälig ersättning för sitt arbete och att detta i längden vore en förutsättning för en utveckling av biblioteksverksamheten". Bland de tolv styrelsemedlemmarna fanns bara tre kvinnor. Denna obalans skulle gälla ända fram till 1970-talet.

Skolbiblioteken var då som nu styvmoderligt behandlade. Inte förrän 1946 tillsattes en utredning om dessa. Betänkandet (*Folk- och skolbibliotek*, SOU 1949:28) kallar Barbro Thomas "det hittills mest framsynta i genren och kom att spela en viktig roll för biblioteksutvecklingen". Bland annat ledde det till att fler folkbiblioteksfilialer, så som skett i Stockholm redan på 1930-talet, förlades till större skolor.

1940, vid 25-årsjubileet hade man nått 1 518 betalande medlemmar. De statliga biblioteksbidragen, som ökat väsentligt på 1930-talet, hade sedan dragits ned med som mest 40 procent, på grund av depressionen. Men föreningen hade blivit etablerad och dess ledande personer inflytelserika i debatten. Det var till exempel bibliotekskonsulenterna Greta Linder och Knut Tynell och deras efterträdare Bengt Hjelmqvist, som skulle bli en betydande person under hela efterkrigstiden. Föreningen började också publicera skrifter, till exempel om SAB:s klassificeringssystem samt den 1939 så aktuella *Var, när och hur lånar en militär böcker?*.

Stark utveckling efter 1945

Perioden efter krigets slut 1945 fram till runt 1985 var en väldig expansion på alla biblioteksområden. 1938 hade den fackligt aktiva Svenska folkbibliotekariéföreningen (SFF) startats. För produktion av biblioteksmaterial hade Bibliotekens försäljningscentral (BFC) bildats, grunden för vad som skulle bli Bibliotekstjänst.

Föreningen hade fått utkämpa en kamp för att försvara gratis utlån av böcker på biblioteken, bland annat med Sveriges författarförening. Under en kort period på 1930-talet infördes en karenstid för utlåning av skönlitteratur på sex månader för att blidka författarna. Först 1952 kom en bokutredning som ledde fram till den så kallade statliga biblioteksersättningen till författarna. Men det skulle dröja ända till 1997 innan avgiftsfriheten upphöjdes till lag, och det var nog i grevens tid.

Debatten om "omoralisk litteratur" böljade fram och tillbaka, där både Agnes von Krusenstjerna och senare Bengt Anderberg och norrmannen Agnar Mykle fick klä skott. Bestämmelsen om "omoralisk litteratur" som skulle undanhållas vissa läsarkategorier, fanns med i statsbidragsvillkoren och togs inte bort förrän 1965.

1968 debatterades rasismen i äldre litteratur på biblioteken av författarinnan Kerstin Stjärne-Nilsson vid SAB:s årsmöte i Göteborg. Det gällde då till exempel klassiker som *Onkel Toms stuga*, *Robinson Kruse* och *Huckleberry Finn*. Det ledde till ökad medvetenhet och att barnböcker som *Lille svarte Sambo* gallrades från hyllorna, skriver Barbro Thomas.

Länge var skolbiblioteken också underrepresenterade i SAB. Den var i högsta grad "De etablerades organisation" skriver Thomas. Efter en omorganisation orosåret 1968 kom fler kulturpolitiker in i föreningen. Föreningen blev nu ett debattforum även på politisk nivå, ända fram till millennieskiftet 2000 då SAB gick ihop med det vetenskapliga Svenska bibliotekariesamfundet och namnändrades till Svensk biblioteks-förening. Därefter hämtas styrelseledamöterna i föreningen framför allt från kategorin bibliotekschefer. Om det är bra eller tillräckligt bra kan man säkert diskutera.

Varannan damernas?

Föreningen verkade också tidigt för att kvinnliga bibliotekarier skulle få samma ställning som sina manliga kollegor, även lönemässigt, vilket inte är fallet inom alla yrkeskategorier. Barbro Thomas nämner i sin historik föregångskvinnor som Greta Linder, barnbibliotekschefen i Malmö Helja Jacobson och hennes kollega Hildur Lundberg i Stockholm, liksom Maria Larsen i Göteborg.

1965 abdikerade staten från sitt biblioteksansvar när de generella bidragen togs bort till kommunerna. Protesterna var högljudda från bibliotekariesamfundet men politiskt hamnade biblioteken åter i blickpunkten i och med betänkandet om en ny statlig kulturpolitik 1972. Barbro Thomas menar också att Bibliotekstjänst AB med tiden blev en allt större aktör och att föreningen närmast tvingades gå i dess ledband. Kanske en anledning till att göra sig av med BTJ vilket också skedde 2003. Bland andra Lena Lundgren från BiS protesterade då ljudligt på föreningens årsmöte.

Årsmötet 1968 i Göteborg var rekordstort med närmare 500 deltagare. Många var kommunalpolitiker, de kommunala kultur nämnderna var en nyhet. Nu infördes nya stadgar i föreningen och fyra separata sektioner. 1969 deltog närmare 600 deltagare på årsmötet, som blev stormigt. Detta år bildade också ett antal biblioteksanställda den socialistiska biblioteks-föreningen Bibliotek i Samhälle (BiS).

Motsättningarna inom SAB, som anklagades för "elitism" och "maktfullkomlighet", skriver Thomas, nådde sin höjdpunkt vid mötet 1970 i Jönköping. De nya stadgarna kritiserades då hätskt från vänster. BiS hade 1969 krävt ett uttalande om apartheid inom biblioteksväsendet i Sydafrika, som deltog i den internationella organisationen IFLA. Det hela löstes när den sydafrikanska biblioteks-föreningen något år senare utträdde från IFLA.

Men två år senare besökte en delegation vita sydafrikanska bibliotekarier årsmötet i Lund och besökte också Malmö stadsbibliotek, varvid BiS ledde protesterna och föranledde en upprörd debatt på årsmötet. Det var en politisering av

föreningen som dock skulle ebba ut under 1980-talet. Thomas menar att SAB då nått "utmattningens gräns". 1986 antogs nya stadgar och årsmötena avskaffades helt för en tid. Den hetaste politiska epoken kan sägas då ha varit över. Nu skulle främst professionella frågor hamna i fokus.

Thomas menar också att det länge fanns en "avgrunds-djup klyfta" mellan de vetenskapliga biblioteken och folkbiblioteken. De förra ansåg sig dåligt representerade inom SAB. Fram emot millennieskiftet hade dock motsättningarna minskat, och en ny biblioteksförening grundades 2000, Svensk biblioteksförening.

Publikationer och tidskrift

Föreningens publikationer, tidskriften *Biblioteksbladet*, det internationella arbetet med mera speglas i boken i flera kapitel. Tidskriftens framtid är väl idag hölj-d i dunkel, den är liksom BTJ "outsourcad" och har blivit allt mer konventionell till uttryck och innehåll. På 1930-talet hade tidskriften en väldig sektion med korta recensioner och omdömen över nästan all svensk ny litteratur, som var vägledande för svenska bibliotekari-er. Idag torde det vara onödigt, och delvis övertogs den funktionen av de så kallade "sambindningslistorna" som jag minns med glädje. Idag tror jag att allt färre bibliotek använder sig av dessa, som täckte i princip all litteratur som gavs ut på svenska. Den översikten har nog idag gått förlorad.

Tidigare SAB-publikationer kunde till exempel handla om lämpliga uppslagsverk för folkbiblioteken eller genrer som idrottslitteratur eller litteratur för sjukhusbibliotek. Även här har internet säkert övertagit den litteraturvägledande funktionen, liksom när det gäller litteraturkritik över huvud taget. På gott och på ont får man väl säga.

Övergången från SAB-systemet till Dewey, som knappast har anammats fullt ut på folkbiblioteken, behandlas förstås. Biblioteksstatistiken har kanske varit ett av de bästa hjälp-medlen från Biblioteksför-eningens sida. 2009 gav föreningen ut en rapport, *Dikt eller verklighet* av Annette Johansson, som problematiserar hur biblioteksstatistiken från till exempel Kulturrådet ibland kan vara helt missvisande. Annat som behandlas är indexering av skönlitteratur, IT:s stora dominans efter 1980 samt barn- och ungdomsverksamheten. Redan 1963 klagades det inom kåren på att biblioteken blev en sorts "nöddaghem" för vilsna ungdomar. Så problemet är inte nytt.

Skolbibliotek, social verksamhet, sjukhusbibliotek, invandrarverksamhet, arbetsplatsbibliotek är andra ämnen som speglar den enorma utvecklingen på biblioteksområdet sedan 1945, men också nedgången som skett efter 1985. 2005 hade Svensk biblioteks-förening hela 20 specialgrupper. Det ansågs för mycket och en omorganisation tog vid. Om det blev bättre? Det får framtiden utvisa.

Olof Palme och kulturpolitiken

1968 talade Olof Palme på SAB:s årsmöte. Bilden där han läser ett informationsblad från BiS känner åtminstone jag igen. Året efter avfärdade Biblioteks-föreningen ett förslag

om ett rikstäckande lånekort med att det var "en kommunal fråga". Jag kan tänka att det ju hade varit en fantastisk sak med ett sådant kort ändå.

Inför de stora kommunsammanslagningarna på 1970-talet saknade 19 kommuner bibliotek, skriver bokens redaktör Margareta Lundberg Rodin. Normen var en biblioteksanställd per 14 000 utlån. Om den normen fortfarande gäller vet jag inte, det var ju före datoriseringens tid. 1965–1974 ökade utlånen dramatiskt. 1970-talet var annars kulturhusens tid, något som föranledde en diskussion i *BBL*: "Ska biblioteken göra allt?" Den frågan har väl idag ändå fått ett svar, eller?

"Huruvida bibliotekslagen (1997) hindrat nedläggningar eller tvärtom har bidragit till en utveckling [av verksamheten] är svårt att utläsa. Däremot har det varit tyst om införandet av avgifter", konstaterar Lundberg Rodin. Åtminstone det senare påståendet skulle ha glatt Valfrid Palmgren.

Under 1980-talet ökade utlåningen igen för att sedan plana ut och börja sjunka. "Kundbegreppet" infördes på biblioteken, ganska så avhånat av många. "För biblioteken innebar 1990-talet fokus på informations- och kommunikationsteknologi samt att försöka vara till lags och ligga rätt i tiden." Jajamen, det är inte lätt att avläsa modernitetens fluktuationer, särskilt inte om man nervöst hela tiden försöker "vara till lags" och känna av vart vindarna blåser? Mig syns det nog ändå som att pendeln nu börjat svänga, och att den värsta IT-hysterin svalnat? Eller som DN-skribenten Karl-Erik Lagerlöf skrev 1979, när kulturhusfrågan debatterades som värst: "Man kan inte föra en vettig kulturpolitik om man inte sätter människan som mål, hennes behov och glädje."

En som oftast prickade helt rätt var förra biblioteks-konsulenten Greta Linder. Redan 1947 påpekade hon, och Lundberg Rodin utvecklar: "Att tydligt förklara samtida biblioteks uppgift och funktion i samhället, liksom att beskriva professionen med dess kompetens, samt att höja dess status, tycks vara frågor som kvarstår i framtiden." Här skulle man gärna velat ha en fotnot.

Föreningens tio teser

Hela avsnittet om de många intressanta frågor som föreningen debatterat under hundra år saknar tyvärr fotnoter, vilket gör att boken annars kunnat vara ännu mer intressant för högskolans studenter. Det är synd, för det är högin-teressant läsning om man vill förstå samhälls- och kulturfrågornas vidd och komplexitet under 1900-talet.

"Tyvärr har avstånd, ointresse och misstro tilltagit mellan medborgarna och det politiska systemet", skriver Lundberg Rodin, när vi går in på 2000-talet. Det är då märkligt att politikerna i stat och kommun inte använt sig mer av folkbiblioteken, som ju brukar tillhöra de institutioner som har högst förtroende bland medborgarna, i alla undersökningar.

Vidare: Klyftorna i samhället liksom utanförskapet har ökat, "trots ambitiösa fleråriga försök med mångfaldsprojekt och digital delaktighet". Lundberg Rodin fortsätter: "Valfrid Palmgrens vision om biblioteket som ett rum där klasskill-

Foto: Charlotte Högberg.

naderna upphör och en brygga mellan socialgrupper för att minska sociala klyftor känns avlägsen". Ändå tycker jag man var på god väg att uppnå detta mål på 1960-talet. Men idag? Ja, mycket arbete återstår, men demokratifrågorna kommer säkert att uppmärksammas också framgent.

Svensk biblioteksförning formulerade 2000 tio teser om "Bibliotek och demokrati". Mötesplats, fria ord, sammanhang, delaktighet, kunskapsväg till makt, mångfald och frizon är några begrepp som pekas ut. Det är lovvärt. Vad som saknas är, som alltid, de ekonomiska resurserna.

År 2007 fanns det 2 200 kommunala biblioteksenheter, och det är trots allt stort, inte minst internationellt och sett till folkmängden. Av dessa drevs bara nitton på entreprenad, enligt en undersökning som BiS gjorde detta år. Idag tror jag även denna storm bedarrat. Att driva bibliotek på privat väg visade sig inte vara så lätt som man inom företagsvärlden trodde.

Mycket mer tas upp i denna kombination av hundraårig verksamhetsberättelse och sammanfattning över ett minst sagt mångfasetterat yrkesområde. Idag gäller det inte minst, åter enligt Greta Linder (1940), att försvara det som vunnits under godare ekonomiska tider, och minimera urvattningen av hela verksamheten. Att ständigt tvingas försvara det som

ekonomen Bo Södersten kallade "den tärande sektorn" tar på krafterna. Så nog finns det att göra även under de kommande hundra åren!

Vi saknar tyvärr en riktigt väl underbyggd historik över de svenska folkbiblioteken, som på många sätt är ganska unika i världen, också för att de fortfarande är så väl utbyggda, med hög kvalitet och bredd, och med en värdegrund som delas av en majoritet av svenskarna. Svensk biblioteksförnings hundraårshistorik är en bra bredvidläsningsbok, som man sa i skolan. Men den riktiga *boken* saknas ännu.

Se där något för föreningen att kanske satsa en krona på för framtiden. Vi lever ju som Sven-Eric Liedman sagt, ständigt i "skuggan av framtiden". Bibliotek utan sin historia, och en som åtminstone är något känd, kommer att få svårare att stå pall för de ekonomiska och ideologiska kastbyarna i framtiden, det är nog ett som är säkert.

Därför är en sådan här bok av högt värde.

Vad är litterär kvalitet?

Vad är bra litteratur och vad är dålig?

Vem avgör?

Detta är frågor som flertalet bibliotekarier, svensklärare, förläggare och recensenter och många andra som sysslar med litteratur och bildning ständigt funderar kring.

För många år sedan intervjuade jag Svenska akademins chefsbibliotekarie på Nobelbiblioteket. På frågan vilken kvalifikation som han tyckte var viktigast för en bibliotekarie svarade han "litterärt gehör". Riktigt vad ett sådant gehör innebär har jag med jämna mellanrum funderat på under åren jag jobbat som bibliotekarie, läsare och litteraturrecensent. Något givet svar finns förstås inte, lika lite som svar på frågan vad som är litterär kvalitet. Men på något sätt inom mig anar jag nog i alla fall dunkelt vad han menade fast begreppet förblir subtilt och känns abstrakt, och så måste det nog förbli. Att förstå innebörden av "litterärt gehör" kan jämföras med att förklara vad en förälskelse är eller varför man ibland känner ett brinnande engagemang för något och ibland inte.

Varje läsande individ har nog sin egen anledning till varför man läser, vad man läser, och vad man anser vara "god" litteratur. Inte minst talar just detta tydligt för hur berikande och spännande det är att läsa och diskutera sin litterära upplevelse, dela tankarna kring en text, och få sina egna existentiella känslor och erfarenheter förklarade och igenkända utifrån den litterära texten. Det är säkert en mekanism som jag tror driver oss att fortsätta läsa. Eftersom litteraturen berikar oavsett genre och kan ha så olika funktioner eller innehåll blir frågan kring kvalitet underordnad upplevelsen. Funderingar kring vad läsaren får ut av att läsa blir det intressanta. Kvalitetsdiskussionen är för mig mer en litteraturvetenskaplig frågeställning.

Nyligen läste jag Martina Haags bok *Det är något som inte stämmer*. Knappast är detta en roman som i framtiden kommer att ingå i den svenska litterära kanonen men däremot ruskar den säkerligen om många läsare ordentligt och ger skilsmässodramatiken ett nytt ansikte. Och jag ställer mig så klart frågan varför?

Jo, för berättelsen är ärlig och utlämnande och skildrar hur det känns att bli sviken och gå igenom en uppsplitande skilsmässa inom ramen för hur många människor lever i vår stressade och ofta kravfyllda tillvaro. Att intrigen är verklighetsbaserad och bygger på den kris Martina Haag går igenom när Tv-profilerna och historieätarna Erik Haag och Lotta Lundgren inleder ett förhållande som utvecklas till ett klassiskt triangeldrama kanske ger lite extra krydda åt läsningen (i vår mediaålder -

säkert), men viktigare är att romanen rakt och utan krusiduller beskriver hur vanmäktigt ont det gör att bli sviken av den man älskar och hur svårhanterlig den ångest och depression blir som följer i skilsmässans fotspår. Berättelsen är visserligen fiktiv, fast många säkert läser den som biografisk, och såväl skvallerpress som författare medger att handlingen till stora delar är självbiografisk, vilket egentligen (enlig min mening) spelar mindre roll i sammanhanget.

Man brukar ju säga att riktigt stor litteratur är allmän-giltig. Det gäller ju till exempel Strindbergs (eller Ibsens) äktenskapsskildringar. Sedan tillkommer ju *språket*, och där är kanske behållningen av "Det är något som inte stämmer" inte det första man tänker på?

Generellt tror jag, när det gäller val av litteratur och läsning, att detta kan skapa möjliga ingångar till reflektion och analys, *hur* texten talar till just mig och *vad* den vill förmedla är alltid det mest centrala när det gäller de flesta typer av litteratur, både skön- och fack-. Möjligheten att utveckla självkännet och få förnyad insikt har högsta prioritet och däri ligger mycket av finessen med att läsa. Man vidgar sina horisonter, man blir (om man inte bara läser underhållningslitteratur) även med tiden tämligen bildad.

Jag tycker inte att det är nödvändigt att skilja på roande läsning, romaner, biografier eller det som fått epitetet "kvalitetslitteratur" eller mer "trivial" litteratur, eftersom själva *läsprocessen* i sig ger möjlighet och utrymme att fundera och ibland ifrågasätta för att kunna gå vidare. Om man sen väljer att läsa från en "platta" eller bokrulle har det mindre betydelse eftersom innehållet är det intressanta, beroende på *vem* som läser och vad som är läsandets syfte.

David Lagercrantz kanske inte är världens främste stilist, men hans bok om Zlatan har säkert fått många ungdomar som aldrig tidigare tagit i en bok, att försöka stava sig genom texten, kanske lyssna på den som ljudbok. På det sättet har den bidragit till att biblioteket fått många nya läsare. Säkert har läsningen av boken haft en terapeutisk funktion också, på samma sätt som Max Lundgrens böcker om Åshöjdens bollklubb på 1960-talet hade för många (framförallt) pojkar, eller Carolyn Keenes Kitty-böcker.

Det svåra är sedan att kunna "avancera" i sin läsning. Att både läsa och kunna förstå (och även förklara) det man läser. Det är inte lätt, det vet både lärare och bibliotekarier, även på högskolenivå. Men det är så vi måste börja. "Rom byggdes inte på en dag" heter det ju. Att bli en fullfjädrad läsare kan ta ett helt liv, det är väl det som är så spännande med böcker?

Röda Lina

Personallösa bibliotek är oförenligt med lika biblioteksservice åt alla

Är införandet av meröppet ett steg mot privatisering av biblioteksverksamheten? Per Hjalmarson presenterar sina tankar om meröppet mot bakgrund av argument och reflektioner som presenterades i de två artiklarna, under rubriken "Meröppet x2", i förra numret av tidskriften bis.

Text: **Per Hjalmarson**
Illustration: **Stellan Klint**

I artikeln "Utvecklingen med personallösa bibliotek kräver att vi tänker efter" belyser Charlotte Högberg och Martin Persson de omedelbara och uppenbara bieffekterna som kommer av införandet av *meröppet* – nämligen att en större andel av den totala arbetstiden går åt till inre arbetsuppgifter. Jag ställer mig därför frågande till ett stycke från Axiells produktblad, som Högberg och Persson refererar till, om att införande av meröppet skulle ha inneburit att personal frigjorts till att hjälpa besökare samt att bibliotekspersonalen skulle ha fått mer tid att bedriva verksamheter utanför bibliotekets rum. För det första faller hela påståendet på sin egen orimlighet eftersom ju hela poängen med det meröppna biblioteket är att personal ska bemanna biblioteket så lite som möjligt. För det andra ställer det på ett absurt sätt olika arbetsuppgifter mot varandra så att exempelvis sökhjälp i informationsdisken hamnar i motsats till uppsökande verksamhet på BVC och arbetsplatser. Av allt att döma ger ju Axiell här i själva verket uttryck för behovet av ökad biblioteksservice i hela landet. Det i sin tur borde ge de fackliga organisationerna extra råg i ryggen att driva krav på bättre arbetsvillkor och fler anställda bibliotekarier.

På det *meröppna* personallösa biblioteket läggs allt ansvar på den enskilde besökaren att efter bästa förmåga själv finna vad hen söker. Bibliotekets unika roll att både ge professionell hjälp och vägledning, som exempelvis referensamtal, blir därmed av sekundärt intresse för anhängarna av *meröppet* eftersom det förutsätter att personal finns tillgänglig under hela öppettiden.

Helt klart är införandet av *meröppet* ett tydligt steg mot privatisering av biblioteksverksamheten, där det dessutom krävs länekort och 18-årsgräns för att kunna besöka biblioteket under hela öppettiden. Konsekvenserna av införandet av *meröppna* bibliotek blir att stora grupper i samhället diskrimineras och stängs ute från biblioteket. Att besökare av *meröppna*

bibliotek, i vissa intervjuundersökningar, tycks acceptera att bibliotekspersonal inte finns tillgänglig under hela öppettiden kan därför inte tas som intäkt för att konceptet är populärt bland allmänheten. Sannolikt är det istället ett uttryck för att invånarna på orten vant sig vid att de lokala politikerna vägrar att möta allmänhetens krav på utökad biblioteksservice genom att anställa fler bibliotekarier.

Det är alltså en illusion att tro att införandet av de personallösa *meröppna biblioteken* går att förena med målsättning att ge allmän och lika biblioteksservice åt alla. För att nå målet om alla besökares lika rätt till fullvärdig biblioteksservice är bemanning av högskoleutbildad bibliotekspersonal under hela öppettiden både en grundförutsättning och ett kompromisslöst krav.

Varför behövs det en syndikalistisk driftsektion i Botkyrka?

På vår arbetsplats fanns det sedan tidigare inte någon aktiv fackklubb. Även om många var med i facket saknades det ett forum för fackliga diskussioner där vi arbetare kunde prata ihop oss. Facket har oftare hållit till någon annanstans än på arbetsplatsen, något som många av er som läser detta säkert känner igen. I tider av besparingskrav, stress och dålig arbetsmiljö såg vi ett behov av ett fack som styrs av de anställda. Istället för att gå med i något av de stora fackförbunden startade vi i maj 2015 en syndikalistisk driftsektion som är en del av den fackliga federationen SAC Syndikalisterna.

Inom SAC bygger vi facket underifrån och lär oss tillsammans om vilka möjligheter vi har att förändra vår arbetssituation. För oss syndikalister vore det främmande att fatta några beslut utan att berörda medlemmar får vara med i processen. Vi undviker att handla via ombud för att facket inte ska bli korrupt eller arbetsköparvänligt. Vi eftersträvar en mer demokratisk arbetsplats och tillämpar därför samma princip för hur vi bygger vårt fack. Självklart organiserar vi alla arbetare på arbetsplatsen oavsett utbildning eller befattning.

Under den korta tid vi har funnits har vi haft som mål att skapa större facklig medvetenhet på jobbet och bidra till bättre sammanhållning genom att bjuda in till öppna träffar dit alla kollegor varit välkomna. Det har visat sig vara ett uppskattat initiativ. På lite längre sikt vill vi arbeta aktivt för att flytta fram de anställdas positioner på arbetsplatsen. En självklar del av detta är bland annat att arbeta mot individuell lönesättning och för ett mer rättvist och solidariskt lönesystem.

Biblioteken utgör en av få mötesplatser i samhället dit alla är välkomna utan att behöva prestera eller konsumera något. När samhällsutvecklingen går mot mindre öppenhet, högre murar och större klassklyftor är det något som även drabbar

våra bibliotek och oss som arbetar där. En förutsättning för att kunna göra motstånd mot en sådan utveckling är att vi inte står ensamma utan ser till att vara organiserade. Då kan vi försvara vår rätt att bedriva biblioteksverksamhet under bra villkor.

Vi kommer gärna i kontakt med andra biblioteksarbetare i landet som också ser fördelarna med att bedriva en mer radikal och basdemokratisk facklig kamp. Så hör gärna av er, men framför allt, se till att organisera er även på era egna arbetsplatser!

Ni når oss lättast på Facebook (Botkyrkabibliotekens Syndikalistiska Driftsektion) eller via mejl till dsbb.sthlm@sa.se.

Vänligen,
Botkyrkabibliotekens Syndikalistiska Driftsektion

Facket borde arbeta för sex timmars arbetsdag

Under fackförbundet DIK:s kongress i november förra året togs flera beslut om förbundets riktning de närmsta åren. I propositionen "Det goda arbetslivet" tog därvarande styrelsen upp det *långa* och *hållbara* arbetslivet som viktiga strategiska framtidsfrågor för sina medlemmar men utan att diskutera minskad arbetstid. Det har gjorts flera pilotprojekt på sex timmars arbetsdag i flera våldfärsyrken i Sverige där man bland annat ser att sjukfrånvaron minskar, arbetet effektiviseras och det allmänna välbefinnandet ökar. Det är dags att DIK börjar arbeta för detta för sina medlemmar.

Undertecknad skrev attsatsen "att DIK ska arbeta för 6 timmars arbetsdag" och fick så pass många namnunderskrifter att det kom upp till plenum. Väl i plenum ville inte att styrelsen att den skulle med hela vägen och hänvisade till en annan attsats i propositionen: "att DIK ska ta fram en vision om framtidens arbetsliv och lönebildning". Det visade sig dock att många på kongressen tyckte att detta var en viktig fråga. Det blev votering och förslaget föll ändå till slut (med de jämna siffrorna 37 mot 34). Men jag kände mig stärkt av stödet och att flera nya styrelsemedlemmar röstade för. Så 2018 blir det om inget annat motion i frågan!

Andrea Hofmann

BiS berättar om sitt internationella arbete på socialistiskt forum 2015

I november förra året intog Balsam Karam, Lena Lundgren och Tobias Willstedt ABF-huset i Stockholm för att representera föreningen BiS på 2015 års socialistiska forum. Emil Johansson närvarade på årets forum och rapporterar här om vad som sades på BiS seminarium.

Lördagen den 28 november höll BiS ett seminarium om sitt internationella solidaritetsarbete och det aktuella samarbetet med nätverket Librarians and Archivists with Palestine (LAP). Seminariet inleddes med att Balsam Karam presenterade föreningen, tidskriften och de medverkande: Lena Lundgren som gav en historisk översikt över BiS internationella arbete, och Tobias Willstedt som presenterade det aktuella samarbetet i Palestina. Tobias Willstedt ersatte Elisabeth Risberg, aktivist inom LAP, som hade fått förhinder.

Lena Lundgren delade med sig av kunskaper och erfarenheter från BiS mångåriga internationella arbete, i synnerhet det som bedrevs i Sydafrika under 1990- och 00-talen. 1991 inleddes ett samarbete med antiapartheidorganisationen LIWO, Library and Information Workers Organisation där BiS stödde uppbyggnaden av ett studiebibliotek i townshipet Lingelihle. Resurserna riktades då främst mot inköp av böcker och anställning av personal. Biblioteket fungerade bra som ett center för lokala politiska aktivister, men verksamheten lyckades inte locka barn och hade få besökare och utlån.

För att vid nästa projekt i Sydafrika främja aktiv och utåtriktad biblioteksverksamhet låg fokus på de mänskliga resurserna istället för på material. Projektet som pågick 1997–2002 kallades Library Practice for Young Learners (LPYL) och bestod bland annat av ömsesidigt professionellt utbyte mellan sydafrikanska och svenska barn- och skolbibliotekarier. När projekten utvärderades konstaterades det att det uppenbarligen var mer ändamålsenligt att satsa på mänskliga (empowerment) än på materiella resurser. Ett exempel är att bibliotekskonsumenten June Baatjes, som hade deltagit i LPYL, lyckades starta en bokbussverksamhet för de fattigaste skolorna i regionen Western Cape genom att mobilisera lokala resurser. De senaste åren har BiS stöttat läs- och biblioteksprojekt i Västsahara i samarbete med författaren Monica Zak och bokbussen Bubisher (se *bis* 1/2012).

Tobias Willstedt berättade om organisationen Librarians and Archivists with Palestine och den obefintliga informationsfriheten i Palestina. Det handlar bland annat om svårig-

Lena Lundgren, Tobias Willstedt och Balsam Karam samtalar på Socialistiskt forum på ABF-huset i Stockholm. Foto: Emil Johansson.

heter att såväl importera som producera böcker, om krigsskadede skolor och universitet samt diskriminering av palestinier på israeliska universitet. Just nu deltar BiS i ett samarbete med Yafa Cultural Center, ett bibliotek och kulturcenter i flyktinglägret Balata utanför Nablus på Västbanken. Balata är det största flyktinglägret på Västbanken med cirka 30 000 invånare på 0,25 kvadratkilometer. I april 2016 kommer Yafa Cultural Center att hålla en läsfestival i samband med den nationella palestinska läsveckan. Syftet är att stimulera läslust och betona läsningens betydelse för samhället.

En av åhörarna på seminariet berättade efteråt att hon hade blivit mycket inspirerad av BiS seminarium att försöka få igång solidaritetsarbete i sin egen yrkesförening. En liten förening kan göra skillnad!

Emil Johansson

Läs mer om **Librarians and Archivists with Palestine**
på nätverkets hemsida:
<http://librarianswithpalestine.org>

Global läsecirkel och nationell läsvecka. Två aktuella litteraturprojekt om och i Palestina

Hej bis-läsare och Palestinavän!
Tidskriften har tidigare rapporterat om bibliotekssituationen i Palestina, som liksom det palestinska samhället i övrigt lider under ockupationen, men som också utgör en ljusglimt och en livsviktig institution för människor och kultur i Palestina. Här kommer viktig information om två Palestina-relaterade litteraturprojekt.

Illustration: Hilary Allison (<http://www.hilaryallison.com/>), CC BY.

Läsveckan

I början av april är det åter dags för den årliga nationella läsveckan i Palestina, en vecka för att fira läsning och samordna en rad läsfrämjande aktiviteter runt om i landet, bland annat på biblioteken. Inför årets läsvecka hjälper BiS via sin solidaritetsfond till att samla in pengar till Yafa Cultural Center i Balata-lägrät på Västbanken, som anordnar en läsfestival. Festivalen kommer samla människor i alla åldrar i Nablus för olika aktiviteter som stimulerar till läslust och visar på läsningens betydelse i samhället. Utöver händelserna i Nablus, dit det också går bussar från närliggande samhällen, planeras också läsaktiviteter i traktens skolor. Finansieringen av läsfestivalen är beroende av bidrag från föreningar och privatpersoner för att förverkliga projektet, så alla bidrag är varmt välkomna!

One Book, Many Communities

Ett annat projekt, med fokus på att sprida information och kunskap om situationen i Palestina globalt, är projektet *One Book, Many Communities*, en global Palestina-bokcirkel som anordnades för andra gången i januari i år av solidaritetsnätverket Librarians and Archivists with Palestine. Förra året var det Susan Abulhawas roman *Morgon i Jenin* som lästes och diskuterades vid 36 olika arrangemang världen över och i år är det boken *Sharon och min svärmor* av författaren och arkitekten Suad Amiry som står i centrum för samtalen. *Sharon och min svärmor* är Amirys självbiografi och skildrar livet på Västbanken från 80-talet och framåt. Med humorn som verktyg berättar Amiry om livet under ockupation. Boken är utgiven på svenska av förlaget Tranan. Librarians and Archivists with Palestine listar i skrivande stund 24 träffar i olika länder där folk möts för att diskutera Amirys bok. De har även sammanställt diskussionsfrågor och annat material som med fördel kan användas även för diskussioner vid andra tillfällen. Läs mer på <http://librarianswithpalestine.org/onebookcampaign/>.

Martin Persson

Var med och stötta den palestinska kampen för litteratur och läsning, ge ditt bidrag till Yafa Cultural Centers läsfestival!

Sätt in ditt bidrag på BiS PG-konto 335316-6 och märk betalningen med "Solidaritetsfonden/Palestina".

Kommersialismens negativa verkningar

När det gäller bibliotekens arbete med litterär kvalitet kan man inte bortse från de processer som styr urvalet av litteratur. *bis* 1/2015 tittade närmare på hur kommersialismens krafter allt mer koloniserar offentligt finansierade kulturinstitutioner. Tobias Willstedt diskuterar hur denna utveckling kan påverka bibliotekariers arbete med urval.

Text: Tobias Willstedt

Illustrationer: Balsam Karam

Det går att lyfta två konkreta exempel på kommersialismens inverkan på urvalet som också diskuterades i *bis* 1/2015: folkbibliotekens användning av profilinköp och hanteringen av e-böcker. Det som är framträdande i dessa exempel är att själva arbetet med att göra ett urval i mer eller mindre utsträckning flyttas från bibliotekariens skrivbord till externa företag.

När det i slutet av 2010 framkom det att Stockholm stadsbibliotek (SSB) skulle låta återförsäljaren Adlibris köpa in 60 procent av den litteratur som biblioteken införskaffar väckte det en hel del debatt. Det är lätt att förstå – Adlibris är en bokhandlare som i slutändan är ute efter att maximera sina vinster, folkbiblioteken är en offentlig institution som arbetar efter demokratiskt uppsatta mål. Ett av dessa är mål är just att mål och tjänster skall präglas av kvalitet. Och några av de mest upprörda rösterna kring denna utveckling kom också från författarna. Agneta Klingspor frågar sig i en text i *Expressen* (11 november 2010) vad denna nya ordning kommer betyda för folkbiblioteken och litteraturen och uppmanar författare och poeter att ”gå till biblioteken och tömma dem på böcker”. Exakt vad nyordningen har betytt frågar sig även *bis* i 1/2015, men ännu har vi inget svar att ge. Intressant är den motstridiga utveckling att folkbiblioteken i allt större utsträckning avser att köpa in efter användarens förfrågan, samtidigt som man låter företag som Adlibris sköta en allt större del av inköpen. Bestämmer användaren vad marknaden levererar eller bestämmer marknaden vilka böcker användaren vill ha?

Utvecklingen med distributionen av e-böcker är liknande den med profilinköp. Folkbiblioteken i Sverige avtalar med Elib, ett företag ägt av Axiell, för tillgång till deras databas av e-böcker. Sedan betalar folkbibliotek en avgift för varje bok som lånas ut till en låntagare. Det finns möjlighet att göra ett urval från Elibs bestånd men det finns ett flertal problem med detta upplägg av distribution av e-böcker. Ett mycket framträdande sådant är att förlagen effektivt kan välja att undandra

e-böcker från folkbibliotekens åtkomst. Med hjälp av prissättning eller karens kan man se till att folkbibliotekens bestånd helt enkelt urvattnas. Det är inte alltför långesedan som Stockholm stadsbibliotek valde att plocka bort ett stort antal titlar ur sitt sortiment, inte med hänvisning till att de skulle vara av bristande kvalitet utan helt enkelt för att de var för dyra. Hur ska folkbiblioteken kunna garantera kvalitet under sådana omständigheter? Jämför den rådande situationen med ifall biblioteken skulle kunna köpa in e-böcker från bokhandlare, till samma pris som alla andra, och sedan själva kunna kontrollera hur dessa ska lånas ut.

Man skulle kunna argumentera för att folkbibliotekens delvisa outsourcing av urvalsprocessen till Elib och företag som Adlibris inte står i motsatsförhållande till att folkbiblioteken har ett kvalitativt utbud. Men det kräver också att vi har en tydlig uppfattning om vad kvalitet är för att kunna göra den bedömningen överhuvudtaget. Vad betyder litterär kvalitet när folkbiblioteken betalar andra för att göra urvalet? Vad har Adlibris eller Elib att säga om litterär kvalitet? Folkbiblioteken har krav på att deras ”utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet” – hur kan man mäta vad företagen levererar i relation till detta?

Folkbibliotekens beroende av företag närmast med monopolställning och täta kopplingar till stora förlagskoncerner och teknikföretag måste synliggöras. Exempelvis är Elib den enda kommersiella distributören av e-böcker till folkbiblioteken idag sedan Atingo lades ned. Och Elib ägs av Axiell som är den dominerande leverantören av teknik och IT till biblioteken. Vad sätter det folkbiblioteken i för sats?

Avsändare:
bis c/o J Dalmalm
Stigbergsvägen 11
752 42 Uppsala

Nästa nummer: Språk

I nästa nummer av *bis* kommer vi att gräva i språket. Vårt sätt att kommunicera och tillgodogöra oss information – lära oss, förundras, förstå, förändras – blir ibland så självklara att vi till viss del glömmar bort allt det som språk är. I nästa nummer kommer vi att undersöka hur bibliotek och språk kommunicerar idag. Hur låter en bibliotekarie? Hur har barnböcker influerat det svenska språket? Hur mår referenssamtalet i självhjälpsbiblioteket? Hur arbetar bibliotek med mångspråk och hur lär en sig ett nytt språk på biblioteket? Hur kan biblioteken bäst möta flyktingars och invandrades behov i dessa tider av rasism och inhuman migrationspolitik? Är det användarens ansvar att lära sig förstå bibliotekariska uttryck som "fjärrlån", "OPAC" eller "hyllsignum"? Är det förvirrande att ta bort e:et i "e-tidskrift"? Vilka barriärer utplånas och vilka byggs upp med språket? Hur motverkar eller upprätthåller biblioteken klasstrukturer med hjälp av språket? Vilken roll har språket i bemötandet av biblioteksanvändare av alla möjliga kön, sexualiteter och bakgrunder?

Fatta pennan och skriv eller rita! Skicka sedan ditt bidrag till tidskriftenbis@gmail.com senast den 23 mars.

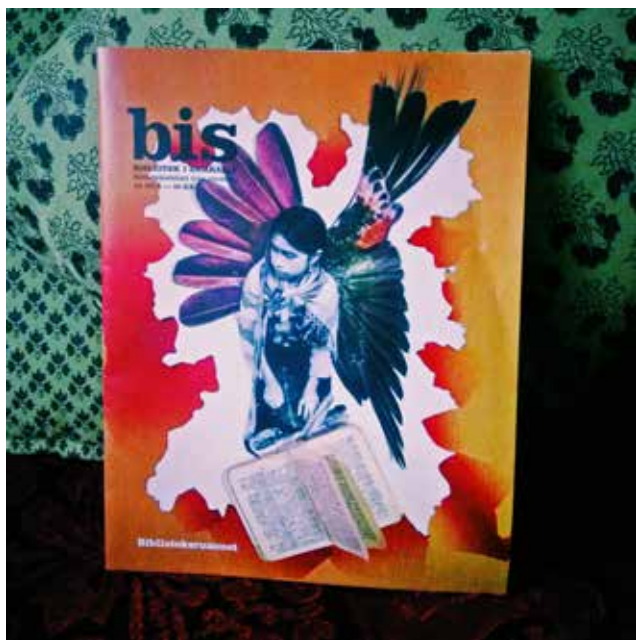

Foto: Balsam Karam.

Föreningen BiS?

BiS står för Bibliotek i Samhälle. Vi är en socialistisk biblioteksförening som verkar för att utveckla biblioteken och samhället i en mer progressiv riktning.

BiS vill att biblioteken ska

- stödja yttrandefriheten och ge tillgång till information som grund för kunskap, opinionsbildning och samhällskritik
- drivas i offentlig regi och utvecklas i dialog med användare och närsamhälle
- arbeta normkritiskt, antirasistiskt, jämställt och jämlikt
- arbeta uppsökande, läsfrämjande och vägledande med särskilt fokus på dem som riskerar att hamna på fel sida om den växande informationsklyftan
- aktivt erbjuda information, kultur och litteratur som utgör komplement och alternativ till det kommersiellt gångbara.

Engagera dig i BiS!

Vill du veta mer om BiS och kanske engagera dig i föreningen? Tveka inte att ta kontakt med oss!

Kontaktpersoner

Stockholm: Tobias Willstedt
tralalaisdead@hotmail.com, 0709-185984

Göteborg: Anna Hallberg
anna.hallberg@ostra.goteborg.se, 031-3653081

Skåne: Martin Persson
oeoe@zitherlessons.net, 0737-023790

Vill du bli kontaktperson på din ort? Hör av dig!

BiS e-postlista!

Alla BiS-medlemmar är välkomna till föreningens e-postlista, där man kan få kontakt med andra medlemmar och diskutera föreningsaktiviteter eller andra aktuella frågor. Kontakta tidskriftenbis@gmail.com för att anmäla dig!